

אנ"מ - מה"ד - היסטוריה

ענף	סיקור	צהל
סל.	-	2826
הד	- 1 -	177
סיון	תשל"ז	
מאי	1977	

הנידון: תחקיר בענין "כחוכה" + "דרורה"

הוקלט ב-17 ביולי 1977

אנחנו נגשים היום לתחקיר של הקרבות במוצב "כחוכה". מוצב "כחוכה" היה אחד מהמוצבים של הגזרה הצפונית בחבלה שאויש על ידי גדוד 68,

במג"ד 68:
אלח האלי

על ידי מחלקה מפלוגה ב'. המוצב יושב בערך כשישה ק"מ צפונה מ-קנטרה ונמצא על שפת התעלה בהמשך לציר ליכטים-בניקה לכוון התעלה. המוצב למעשה לא יושב על צומת מרכזי, כאשר שמי רצפתו ורכיביו שהיו בגזרה היו הצומת של איזור מילנו, כלומר הסתעפות הדרכים מ-מילנו שנגיער מהעיר לכוון בלודה וצפונה ממנו עוד צומת מרכזי שהיא דרך הפלסטיק שהתחברה באיזור "לחצני ז" - "דרורה". כאשר "כחוכה" למעשה היא מוצב שמילא את החלל שבין שניהם. המוצב עצמו יושב מול איזור ביצות שהיה בצד השני של התעלה, כך שלא היתה אפשרות של גישה ישירה של האויב, המוצב נצמד לדרך נוקף באיזור ביצות, לא באיזור מים אלא באיזור ביצות, כך שלמעשה דרכיגישה אל המוצב היו בגדרו: חד מ מעינות, הן בציר אשר לאורך התעלה, הן בציר ליכטים - אל-חוש, והן בציר של הציר. איזור לכוון "דרורה" כלפי מטה. אנחנו נגש עכשיו לתחקיר, ונתייחס בקיצור בצורה תמציתית ביצות, זאת זה כבר כיסינו ביתר המוצבים, את השלב של ההתארגנות וירידה לתעלה, ואני אבקש מ-דרור לחשוב לנו בכבוד כי הם ית דשלים של התארגנות כאן, ירידה למטה ל-בלודה, את השלב של חפיפת החפצים והכניסה למוצב כאשר דרור הוא בנוסף שבה אתה למעשה מבצע הפיפה והחלפה של המעוז, זריקת עיכור דפרטור הם כללים לכל הגדוד ולמעשה כבר כיסינו אותם כחלק גדול מהתחקירים.

דרור: (א) אז נחשוב, לשעונו, השלב של התרגול וההכנה לקראת הכניסה למעוז (זמן קצר

וזאת ירוע לכולם מפאת החגים שרצו להוציא את החברה שישבו קודם

לפנינו. אז הוא היה שרשונים עברו סך הכל יום אחד של הכנה לקראת הירידה ומייד ביום השני ירדו כבר לחפיפה בקו. המדקקות של ריגלים נשארו עוד יום נוסף ורק אחר כך הגיעו למעוז. גבי החפיפה: הגענו למעשה למעוז אחר רצהריים, והחפיפה היתה צריכה להתבצע עד הליכה, כי למחרת בבוקר כבר היו צריכים לעזוב, והכוונת שישבו לפנינו. אז דרור שהחפיפה לא היתה הדבר הכי טוב שיכול להיות, כי

כמה שעות עד הלילה לא מספיק בשום מיקרה. עברתי עם המפקד המעוז הקודם, שהסביר לי את כל המיבנה של המעוז, מיקום העמדות, כוחות אויב שיושבים מולינו, תוכנית קשר, כל שאר הפרטים הטכניים לגבי ציוד, תחמושת, נשק, וכיוצא בזה. הכוח שישב לפנינו יצא למחרת בבוקר, אחרי שנגמרה כל החפיפה, והמחלקה הגיעה לקראת הצהריים - אחר הצהריים לתוך המעוז. הגיעו למעוז, חולקו האנשים לפי עמדות ולפי בונקרים, וקיבלו הכרה של המעוז. עד הלילה לא הספקנו לעשות הרבה, והלילה הראשון עבר למעשה בחוסר התמצאות של החיילים למה שקורה, וגם המפקד שזה ^{עדיין} לא הייתי בדיוק יודע איך בנוי המעוז הזה, גנשה לכל העמדות, ומה המצב בכלל.

דודו, הייתי רוצה שתעמור בשלב הזה מה הפעולות שעשית להכרת המוצב ביום הראשון, זאת אומרת ביום של החפיפה עצמה.

סג"ד 68:

אני אישית // עם החיילים?

דודו:

אתה אישית עם החיילים. חשוב לי יותר עם החיילים.

סג"צ 68:

מה שעשינו זה דבר פשוט. נכנסנו ועכרנו את כל המעוז דרך כל העמדות, דרך כל העלות הקשר, מעמדה מספר 1 דרך 2 דרך 3, 4, 5, 6, 7 ו-8, כן סיבוב שלם בעמדות, יחד עם זה ראינו את המיגדל הצפית והסברנו איך צריכה להתקצף הצפית. כבר באותו יום שהגענו כבר חילקנו את התפקידים לביצוע למחרת בבוקר, כלומר כלילה נכנסנו לעמדות השמירה. כבר למחרת בבוקר יצאו כוחות -

דודו:

האם בשלב הזה כבר חילקתם הקצאה של כוחות לעמדות, כלומר למיקרה של כוננות, או כוננות סמינה או כוננות פשיטה? או שאת השלב של ההתארגנות עשיתם יותר מאוחר? עד כמה שזכור לך.

סג"ד 68:

לי קצת קשה לזכור, אולי אני יכול מה לשאול את החבר'ה שהם גם כן זוכרים יותר טוב אולי.

דודו:

תאר מה שאתה זוכר, אנחנו אחר כך נעבור ונשמע מהם.

סג"ד 68:

מה שאני זוכר זה שבשלב הראשון רק הכרתי את המעוז, כי כאמור חס הגיעו כלילה, והאמת היא שאם אני לא טועה, עשינו תרגול חקירה באותו לילה. אם

דודו:

זכור לך.

לא, התרגול החקירה היה יותר מאוחר.

סג"ד 68:

לא, היה באותו לילה. היה תרגול חקירה באותו לילה. היה תרגול חקירה

דודו:

וזה גם נזל מאיתנו זמן, ככה שהדבר העיקרי שעשינו זה סך הכל חלוקה לעמדות, שמירה לאותו לילה, וחלוקת תפקידים למחרת בבוקר, זה היה ביום של הכניסה. רק למחרת התחלנו לתרגל לגבי הקצאת גזרות וכוחות לגזרות במיקרה של כוננות. באותו בוקר כבר הוסבר לכוח שישב במעוז על התרגולות של כוננות פשיטה, כוננות ספינה וכיוצא בזה. השיטה היתה, שיש חיילים קבועים, שכל אחד יודע בדיוק לאיזו עמדה הוא רץ כשיש את הפקודה של כוננות פשיטה. יחד עם זה עשינו גם תוכנית של עיבוי מערך, וכל אחד ידע כיצד הוא צריך להגיע לצד אחר כאשר הלחץ של האויב מיקרה, ובוא דווקא מכוון מסויים. וככה נכנסנו לשיגרה, כשהשיגרה היתה שכל בוקר יוצאת תצפית חוץ ששוהה מחוץ למעוז כל היום, וחוזרת רק עם רדת החושך. חוץ מזה היתה פעילות של סידור בוקר שהיה יוצא כל בוקר עם מפקד פלוס שמונה חיילים, שהתפקיד שלו היה לנוע מ-"כתובה" על ל-"מילני" כשהלק מהדרך היה מתבצע רגלי, וחלק מהדרך התבצע על ה-"זחל"מים. החלק הרגלי היה עד הנקודה הזאת בסביבות 3.6 - 4 ק"מ, שאז המרחק לתעלה היה יותר גדול היות ויש כאן את השטח עד צומת "ליסטד" - "אשר", אבל לפני זה. הפרישה היתה לפני צומת "ליסטד" - "אשר".

עד הקטע שבו ציר "אשר" מתרחק מהתעלה? עוקף את הסוללות?

מג"ד 68:

דו"ד: ואז היינו עולים על ה-"זחל"מים ונעים עד ל-"מילני" לאורך הסוללה צמוד לתעלה. זה היה התרגול של כל יום. נוסף לכך היו עמדות, שהיו קבועות כל יום, עמדות ג"מ, פעם זה היה שלוש עמדות, פעם שתי עמדות, לפי מידת הכוננות, לפי הפקודות שירדו עלינו, כשבמינדל תצפית באופן קבוע היה יושב אדם ומדווח. זו פחות או יותר השיגרה.

מג"ד 68: דו"ד, תספור באופן כללי את כלי הנשק שהיו במוצב, הכוונה לא רק לכלי נשק אישיים אלא ל-מג"מים, ל-מרגמות. תנסה להזכר מה כלי הנשק שעמדו

לרשותכם?

דו"ד: כלי הנשק שעמדו לרשותינו היו קודם כל ה-מג"מים שאם אני לא טועה היו 6 מג"מים. היו לנו מרגמות 52, שתי מרגמות 52, אחת שליוותה את הסידור כל א' בוקר ושניה שהיתה באופן קבוע בעמדת הפיקוד, עמדה מספר 3. נוסף לכך היתה לנו בזוקה שהיתה בעמדת מספר 7, בזוקה היחידה במעוז. היתה לנו מרגמה 81 מ"מ (שמטומנת פה) עם צורת מרגמה של שני אנשים. אם אני לא טועה זה היה הנשק הרציני. זחל"מים היו לנו שניים. זהו, זה מבחינת נשק.

מבחינת תחמושת.

מג"ד 68:

דו"ד: תחמושת היה לנו ככלאמעוז. בונקרים של תחמושת עם תחמושת לכל הכלים, כולל תחמושת נכ"ל, פצצות מרגמה, פצצות כזוקה, רימונים.

מצב אריזת התחמושת האם היה כמו בכל התעלה סגור או שהיתה תחמושת

מג"ד 68:

כוננות פתוחה?

דוד:

לא. כל התחמושת היתה סגורה עם פלומבות, וההוראה היתה שאין לפתוח אותם בלי לקבל הוראה ברורה ומפורשת.

מנ"ד 68:

למי יש מה לחוסף בקשר להתארגנות שכללה את יום החפיפה, את הלילה הראשון, ואת חבוקר שלמחרת. נאמר כאן משהו בקשר לתרגול ש-דוד מהמלצו

עשה.

דוד: צולק, אולי

טליחה, אני לא הייתי בחפיפה. אני נשארתי כ-"סמל דפוק" עם השאריות במלצו. הייתי צריך לאסוף את ה-חבר'ה מהאוהלים לאימונים. מה שאני יכול רק לאמר שמכל הגדוד שירד השתתפו באימונים אולי 40 חבר'ה. כי חבר'ה הלכו לחפיפה, ו-חבר'ה הלכו לפה, ו-חבר'ה הלכו לשמה. מי שבאמת עבר את כל האימונים אני חושב בקושי 40 חבר'ה. אני זוכר המיקרה עם שרמן שהלכתי לחפש אותו. החיילים יעידו כמה חיילים השתתפו בפועל באימונים. הסגל לא היה שם בכלל.

מנ"ד 68:

חשקור רגע אחד בכמה מילים איזה סוג אימונים עברתם?

דוד: צולק

עברנו אימון אב"כ, עברנו עזרה ראשונה, עברנו נק"ל, עברנו מג"מ, ונדמה לי חרירך מודיעיני עברנו, וניסוי כלים.

מנ"ד 68:

מה בקשר לביקור של דוד מהמלצו בלילה הראשון כפי שהוזכר פה.

דוד:

לא, זה לא דוד מהמלצו. זו טעות. עשו תרגיל חבירה, הגיע מישהו עם ג'יפים שמה, בלילה הראשון. זה היה 11.30 - 12.00 בלילה. מי זה היה? אני לא יודע. אני חושב זה היה איזה מ"פ טנקים או סמנ"ר טנקים. בלילה הראשון שרק ¹⁶היו

מנ"ד 68:

מה זה כלל התרגיל?

דוד:

הם התקשרו אלי, אמרו לי תרגיל חבירה, נתנו לי אויב מפה, אויב משמה, הייתי צריך להפעיל ארטילריה, ואחר כך זה הייתי צריך לעשות חבירה. ¹⁶רק?

הגוזניקים בשני האגפים פלוס החבירה עם טנקים.

מנ"ד 68:

החבירה בוצעה פיזית? זאת אומרת שהם עלו עם הרכב שלהם לעמדות ויצרו איתך קשר?

דוד:

הם לא באו עם טנקים. הם באו עם ג'יפ ו-גנ"ש.

מנ"ד 68:

הם גם עשו איתך למעשה חבירה פיזית, זאת אומרת הם נכנסו למרצב וסיכמו

איתכם את החרגיל, או שהם רק באו, הופיעו והסתלקו?

דוד:

לא, לא. הם באו, הניעו לשער, ניגשתי לשער, פגשתי אותם, סיכמנו את החרגיל וזהו. היה גם החרגיל אימתני לחרג, זה היה נדמה לי יומיים - שלושה

אחרי זה או מספר ימים אחר כך.

מנ"ד 68:

זה היה ביום חמישי בסוף השבוע.

דוד:

כן.

מנ"ד 68:

למי יש מה להוסיף בקשר לשלב הן של האימונים במ"ד, הן בשלב של הכניסה למוצב? הייתי רוצה לשמוע בעיקר מבעלי מקצוע כמו למשל סמלים מקצועיים

בקשר לחפיפה בין החובשים, חפיפה בין התצפיתנים, רג"מים.

דוד:

הייתי בתפקיד מש"ק מרגמות. קיבלתי את המרגמה כאשר נקודת הציון היו מאגרי תבואה (ישנה תבואה) ממערב לחעלה לא היתה לי שום נקודה ציון בכלל. לוח הירי שלי עד כמה

שאני זוכר לא כלל מטרות ממערב לפעולה. ציינו בקשר לתחמושת, ה תחמושת היתה בארגונים פרט למספר פצצות, 20 - 30 פצצות, שהיו מונחות גלויות. היתר היו ארגונים עם פלומבות. כמו שסיפרו, אמרו, נפתח אח זה רק לפי ההוראה שאנחנו נקבל.

מנ"ד 68:

קשרים - מה שאני רוצה ממך בצורה קצרה לתאר מה העבירו לך בנושא הקשר, האם העבירו לך, או למעשה עצם העובדה שהיה הקשר הסדיר זה גרם

לרציפות ולא היה צורך להעביר שום דבר?

אשכנזי שם טוב:

ביום שהנעתי לשם הוא העביר לי בשלבים את כל ההבדלים של המכשירי קשר חדשים שלא ראיתי אותם בעבר. איך לתפעל אותם והכל. לאט לאט התחלתי

להכנס לתלם. באותו לילה כבר ישבתי במרכזיה, וגם - -

מנ"ד 68:

מי העביר לך את ההוראות קשר והכל? הקשר הסדיר שנמצא איתכם?

אשכנזי שם טוב:

הקשר הסדיר.

מנ"ד 68:

כלומר למעשה לא היתה בעיה של חפיפה עם הכוח הקודם כי הקשר הסדיר - -

אשכנזי שם טוב:

הקשר הסדיר עצמו הוא היה יושב שם. חיינו ע"י לילה הוא, תורנות היה של מכשירי קשר.

מנ"ד 68:

דוד, תחאר לנו עכשיו את הפעילות של השבוע הראשון למעשה עד לתקופה

של יום חמישי לפני המלחמה, פחות או יותר את הרצף של הפעילויות ואת הכעיות העיקריות שהיו במוצב. אני אניר לך מה הנקודות העיקריות, שאותם אני רוצה לשמוע על התקופה הזאת: יש למעשה שלוש נקודות: נקודה אחת זה לגבי הפעילות שאחם ביצעתם. כלומר: מה פחות או יותר הפעילויות כפי שהתבצרו. באיזה סדר יום נהגתם עקב הפעילויות יום שהיו לכם, פעילויות לילה. כמה עמדות איישתם, איזה עמדות איישתם, זאת אומרת איזה עמדות היו מאוישות. איזה תרגילים או באיזה תדירות של תרגילים - של ספינה ופשיטה וכו' ביצעתם. איזה פעילויות ביצעתם עם בוחות חבירה, הכוונה ה-יא לחבירה עם טנקים או תדרוך על ידי ארטילריה, ואיזה תדריכים קיבלתם על ידי גופים הן מחנודר והן מחוץ לגדוד בנושא מודיעין, אויב, כוחותינו וכו' ? כולל תדריכים אם קיבלתם לגבי אפשרות של פרוץ מלחמה או אפשרות של מה קורה אם תחיה מלחמה, או כל בקור אחר היצוני שבוצע אצלכם?

דוד:

אני אלך לפי סדר יום: סדר יום היה מתבצע שהשכמה היתה לגבי ה-חבר'ה

שיוצאים לסיור בשעה 04.00 בבוקר. היינו יוצאים 9 חבר'ה כולל אחי, כשהיינו נעים רגלית עם ^Tלפנים וטור מדורג מאחור, על ציר הסוללה ציר "אשר" לכוון "מילנר" כאמור. היינו נעים עם הכוח הרגלי מלפנים למאחור ^Tנעים ה-זחל"מים, כאשר זחל"מים היו עובדים בשוטה של ויגנו אני אקרא לזה, מה זאת אמרת? היה נע זחל"ל לעמדה של טנק ונעמד למעלה כתצפית לחמשך הציר, ורק אז הכוח הרגלי היה ממשיך ללכת. בינתיים עקף הזחל"ל השני את ה-זחל"ל שעומד בעמדה ועולה לעמדה הבאה, עולה למעלה כתצפית, וככה היה ממשיך הטור לנוע לאורך כל הדרך, עד שהגענו כאמור מרחק של 3.5 - 4 ק"מ, ואז עלה כל הכוח על ה-זחל"מים ונענו בטור, ואיך שהדרך היתה מתרחבת היינו נעים בפרישה מדורגת. עכשיו, הסיור הזה היה מסתיים ב-"מילנר", כן, אחרי זה היינו חוזרים בצורה שוטפת לאורך ציר "אשר" עד למעוז. מה היה קורה באותו זמן ב-"מעוז"? אותו זמן במעוז היתה כתחלפת השמירה לקראת שעה 05.00 בבוקר, היתה יורדת שמירה לילה, והיינו עוברים לשמירה יום. שמירה יום כללה מינדל תצפית, שממוקם בנקודה הזאת, כשהיו מתחלפים תצפיתנים, אם אני לא טועה שלושה תצפיתנים היו מחזיקים את העסק הזה כל היום. נוסף לכך היו לנו את עמדות ה-ג"מ. כאמור לפעמים שתי עמדות ג"מ היו לפי ההוראות, לפעמים שלוש עמדות ג"מ, שהעמדות ג"מ נראות כאן מסומנות - 1, 2, 3, 4. נוסף לכך היו יוצאים חלק מהסיור היה נשאר כתצפית יום. היינו מורידים אותו כל פעם בנקודה אחרת, והנקודות היו מפוזרות באיזור הזה. ^(הייתי ימים) בין "מילנר" לבין הנקודה שהיינו יורדים מציר "אשר" לעשות את הסיור לאורך הסוללה. עכשיו, את ההורעות באיזה נקודה למקם את התצפית ^{יום}, כל ערב הייתי מקבל בקשר ^(שבמ) הייתי ממקם בהתאם. עכשיו, כאמור חצי מהכוח-אם היו לי ארבעה אנשים היו נשארים בתצפית, ושאר הסיור היה דרך "מילנר" חוזר חזרה למעוז. במעוז עצמו, המצב כאמור, אדם בתצפית פלוס שלושה אנשים ב-ג"מ, שאר האנשים מתארגנים לקראת היום, וזה כולל מסדר בוקר, ניקוי שטח המעוז, הכנת ארוחות וביצא כזה. זו הפעילות השגרתית כמשך כל התקופה.

מנ"ר 68

דוד, עכשיו תעבור לגבי תדריכים ותרגילים שעברתם על ידי מפקדים מחוץ

למעוז עממו?

דודו:

מפקדים מחוץ למעוז היה לנו רק המפקד דודו - מפקד המאג"ו שהגיע אלי למעוז באיזה שהוא יום, אני באמת לא זוכר באיזה יום. עשה לי שם תרגול של ארטילריה, תרגול של כוננות ספינה, ותרגול פשיטה, את כל התרגולים שכרוכלים באחזקת מעוז. חוץ מ-דודו היו אצלי גם כמה קצינים צעירים, אחד בנושא אב"כ שהעביר הרצאה. היה קצין - סמ"מ טנקים אם אני לא טועה, שבא וגם כן נתן הסבר, והסביר איפה ממוקם כוח הטנקים, וכיצד הכוח הזה מתחבר אלינו, במיקרה הצורך.

סמנ"ד 68:

אתה זוכר פרטים של תהליך הזה, של החבירה עם טנקים? פשוט כדי לדעת איך העריכו לפני המלחמה את בעיית החבירה, מבחינת לוח זמנים.

דודו:

החבירה זה תרגול חבירה פשוטה שתמיד נהגו בה. אני הייתי צריך לקרוא לטנקים ברשת, להודיע לו מאיפה תוקפים אותי. השיטה הייתה בדרך כלל הם היו אוהבים לחפוס את העמדות בעצמם. מה זאת אומרת? שלא אני אתן להם את העמדה, אלא אני אתן להם את כוון החקירה, ובהתאם כוון תקיפה כפי שאני מדווח להם ממקמים את הטנקים שלהם. איך שלא יהיה היה ברור שבמיקרה של מלחמה, הטנקים לא יחכו לי בבסיס איפה שהם תמיד יושבים שם, אלא שיחכו לי ב-"סנפירים", כן שהרי היה ידוע שכוננות של "שוכב-דונים" כל הטנקים זזים מהמקומות שלהם ומתאיצבים ב-"סנפירים" כשה-"סנפירים" הם משני האופנים של מעוז, ויכולים לחתך כבר סיוע ישיר עם פרוץ המלחמה. נוסף לכך היה גם קצין מודיעין שנתן סקירה על השטח ועל ידיעות מודיעיניות פלוס היערכות של כוחות אויב מעבר אלינו ובגינור ככלל. קצין מרגמות דיבר רק עם ה-רג"מים, וכנראה שעשה איתם חזרה על תפעול והסביר להם את ה-"ש".

סמנ"ד 68:

אני רוצה שהיה ברור - קצין מרגמות מהמאג"ו שתפקידו היה להדריך, והיות וההדרכה הייתה קצרה הוא עשה את זה במוצב עצמו.

דודו:

אלה היו גורמי החוץ שעזרו לנו להשתלב באחזקה של המעוז. לגבי תרגולות שאני עשיתי בעצמי: כל יום היינו עושים תרגולות, בדרך כלל התרגולות היו תרגולת ספינה שהייתה מתבצעת פשוט שריקה. התרגולת הייתה שכל החיילים רצים בתוך הבונקרים, כל חייל ידע בדיוק לאיזה בונקר הוא רץ כשכל חייל לובש על עצמו חגור, אפודת מגן, קסדה שהוא מוכן ממש למלחמה. ומפקד המעוז פלוס הקשר גמצמים בעמדת הפיקוד, עמדה מספר 3. זה היה תרגול של כוננות ספינה. בהמשך תרגולת של כוננות ספינה הייתי מפעיל את התרגולת של כוננות פשיטה, וזה אומר שממש כוח אויב פושט כבר על המעוז, ואז שוב היו חיילים שידעו כל אחד לאיזה עמדה הוא צריך לרוץ, עם איזה כלי נשק, ולכן לקחת את הכלי הנשק. אז כאמור התרגולות אלה היינו מבצעים כל יום, וכל חייל ידע בדיוק מה הוא צריך לעשות, מתי שקורה הדבר הכי קטן. זה מבחינת תרגולות שלי. נוסף לכך אם אני לא טועה היו כמה אנשים מהמחלקה שלא הכירו כלי נשק אלמנטריים כמו "אף.אין.אש".

שאז לא היתה ברירה להעביר להם שיעור על "אפ, אן" ו-מ"ג וכל תכלים שבדרך כלל יש איתם בעיות.
אז גם זה עשינו במסגרת הפעילות השוטפת.

תרגיל החבירה השני יש לך מה לספר עליו?

מג"ד 68:

תרגיל החבירה השני היה כמעט זהה לראשון. קודם כל קיבלתי מ-אביר (מ"ג)

דוד:

כווני תקיפה של האויב ואז חיותי צריך להפעיל את הארטילריה, זה מה
שעשינו פלוס חיקונים, זה למעשה תרגול אישית של מפקד המעוז. ונוסף לכך עשינו את החבירה עם הסנקים,
עם נגמ"ש יותר נכון, ששוב ה-נגמ"ש הגיע בסופו של התרגיל, עד לפתח של המעוז ושם סיכמנו את התרגיל.
אז היו בעיות מיוחדות עם תרגיל החבירה הבא. תרגול.

נפטח כבר עכשיו עד יום המישי לפני המלחמה. ספר מתי פעם ראשונה הודיעו
לך על הכוננות, ומה פחות או יותר היתה רוח ההודעה?

מג"ד 68:

דוד:
תראה, כוננות לא היתה הודעה חד משמעית - כוננות. כל התקופה שהיינו
שם אז בהתחלה היתה כוננות, אחר כך בוטלה כוננות, אחר כך התחילה שוב
כוננות, כך שלמעשה רוב הזמן היינו במצב של כוננות, והאמת היא - שהכוננות הזאת התבטאה בכוננות נ"מ
במשך כל היום, היו שלוש עמדות נ"מ מאוישות ופלוס כלילה אני החזקתי תמיד שלוש עמדות מאוישות.
אני זוכר אפילו שבשלב מסוים אמרו לי אין כוננות, אתה יכול להחזיק רק שתי עמדות מאוישות. עכשיו,
מי שראה פעם את המעוז הזה יכול להבין ששתי עמדות מאוישות זה כמו שום דבר מאויש, ואני גם במקרה
הזה המשכתי להחזיק שלוש עמדות. כך שבמעוז פה תמיד היו שלוש עמדות שהעמדות היו עמדה 4, העמדה
באן, עמדה פה - עמדה 2 ועמדה 7. סליחה היתה עמדה 8 ועמדה 5 ועמדה 2. מירי פעם היינו משנים את
7 ואת 8. אז זה מבחינת השמירה אצלינו. ככה זה נמשך כל הזמן. זאת אומרת אנחנו היינו במצב כוננות
כל הזמן. אם כוננות. התבטאה בנושא של עמדות שמירה כלילה, אז אנחנו היינו במצב של כוננות כל הזמן.
עכשיו, מבחינת התראות לגבי יום הלחימה -

אנחנו מגיעים עד יום הלחימה עצמו, לא מתייחסים ליום הלחימה עצמו.

מג"ד 68:

דוד:
עד יום הלחימה אז אני יכול לתת קצת סקירה בקשר למה שקרא בצד השני.
כשאנחנו נכנסנו למש"ז, אז הצד השני היה כמו קן נמלים. כולם עברו שמה,
כל הפלחים הקימו את הדרמפות הידועות, עברו בקיצור כל היום, השכם בבוקר איך שהיית עולה
לחציפת חיית רוח, ועד שהיית הולך לישון הם עוד היו שמה. וככה זה נמשך אם אני לא טועה עד יום
שלישי - רביעי שלפני המלחמה. השבוע האחרון. ביום שלישי או רביעי, אני זוכר בסיוור בוקר שיצאנו
אז כל הצד השני היה שקט, שקט לגמרי. לא היה אף פלח אחד. ברור שדווח בנושא הזה, כי זה נראה תמוה,
אבל העובדה היתה שהיה את חג ה-רמאדן, והיה איזה חסבר מאולץ כזה, ולקחו את החסבר הקל, ולא ניסו

לברוק, יותר לעומק. והשקט הזה כצד השני היה עד היום שפרצה המלחמה ועד הרגע שפרצה המלחמה.

זאת אומרת למעשה מול "כתובה" עבודות הביצורים - -

מג"ד 68:

עכשיו, לא רק מול "כתובה", אני אמרתי בדרך כסיוור, זאת אומרת אם הסיור שלי הלך לאורך כמעט 8 ק"מ, אז כל הדרך הזאת היתה ריקה

דודו:

מפלחים.

זאת אומרת למעשה כל השבוע האחרון שלפני המלחמה, העבודות כין "כתובה" ו-"מילנו" נפסקו.

מג"ד 68:

ה 9 ד צ"ח, אך רצ"ל/א
של כל הפלחים אני מדבר. אני זוכר עוד דבר. אולי פה מישור זוכר - היה איזה לילה אחד שאני קיבלתי הוראה לעלות לעמדת שמירה, עמדה מספר 5.

דודו:

מי שמר שם באותו זמן שאני עליתי?

אני הייתי אז בבונקר של ה-חמ"ל. הייתי בתורנו ביום חמישי בלילה, יום חמישי האחרון לפני המלחמה. קיבלתי במרכזיה לעלות לראות שיש

אשכנזי שם טוב:

איזה שהיא חנועה מוגברת. עלינו למעלה - אני, דודו, עוד מישור היה - לא זוכר. והיו שמה שני התצפיתנים, ועלינו למעלה וראינו שהביאו כמה טנקים. את הירידות למים אני לא זוכר, או שזה היה כיום שישי שעשו את זה - ירידות למים בשביל טנקים אמפיתיים.

מי ביצע את הירידות או בירידים?

מג"ד 68:

בירידים על סלים.

אשכנזי שם טוב:

לא, הם עשו את זה גם עם טרקטורים בתצפית רחוקה.

זבולון:

בתצפית הרחוקה למה אתם מתכוונים? לאיזה קטע?

מג"ד 68:

המקום היה בין פה לפה בערך, כל פעם היה משתנה. בין ה-ק"מ ה-38 ל-11 בערך.

דודו:

שמה הם הכינוי ירידות למים. כלומר, בדיוק מול הציר שונכנס לכונן בלחה. בקיצור הירידות היו מוכנות מראש, הם רק התחילו בהכשרה שלהם, עכדו בהכשרה של הירידות למים יום שישי לפני המלחמה.

מג"ד 68:

עוד אירועים: ביום חמישי היו אימונים ממש מוליגו, ממש מוליגו התאמנו חיילים מצריים עם קסדות וכל הצידוד התאמנו גם בתותחים שישי שמה,

דודו:

תותחי ג"ס, גם במרגמות, ונוסף על כך ראינו צלפים שישבו פשוט על המיכנים ממול והיו מכוונים בטלסקופ

לכוון של המעוז שלנו ו-עקנן ראה את זה מהמיגדל תצפית. בקיצור: כל זה אנחנו ראינו וכל זה אנחנו דיווחנו. אז כאמור, הם צלפים שהם מכונים את הטלסקופ, יושבים על חג ומסתכלים לכוון שלנו, היו צוותי מרגמה שהתאמנו עם פצצות תירגול, ממש הוכנסה של פצצת תירגול לבנה לתוך הקנה, והיו צוות של תותחים נ"ט שהתאמנו על התותח שלהם. כל זה ממש ממול לנו. וגם תותחי נ"מ אבל זה כבר היה בדיווח שוטף כי הוא כבר היה במקום קודם.

סמ"ד 68:

מתי הוא נכנס? היו מקודם?

דוד:

התותח נ"מ הזה היה מקודם רק שהם התאמנו איתו לקראת המלחמה. עכשיו, כל הדברים האלה דווחו ל-חמ"ל. באותו יום נכנסו גם איזה שיירה של תול"רים לאותו איזור. 6 או 7.

סמ"ד 68:

הם תפשו עמדות או שהם רק עברו לאורך הציר?

זכולת:

לא, לא הם נכנסו לעמדות מולינו. כלומר אתה לא ראת אותם תופסים עמדה.

דוד:

אתה לא יכול לראות אותם כי הם נכנסים אחרי הרמפות.

זכולת:

בטור מנהלתי הם נכנסו לרמפות. מה קרה מאחורי הרמפות אנחנו לא ראינו.

דוד:

עכשיו צריך לציין עוד את אביקורי מפקדים. היו הרבה תצפיות מפקדים, ואני זוכר גם שזיהינו (חבל ש-נח התצפיתן הקבוע לא נמצא) כי הייתי גם הרבה בתצפית, הם השתמשו הרבה באמצעים של הארסילריה ליתדות, וכיוונים, ומדידות כאלה קודמות. ירדו, צוותים עם מכשירי מדידה.

דני ועקנן:

זה היה ביום חמישי, בצהריים ככה, אני עליתי למעלה לתצפית, הייתי עם נח, (יום חמישי או יום רביעי אני לא זוכר בדיוק), נכנסתי ופתאום אני

רואה שקצינים שהם עובדים שם, ופתאום מישור חופס מין פנו כזה ומכניס אותו. אני לא זיהיתי. השכחתי בהתחלה שזה מרגמה. אז אני דיווחתי. ואז התחלנו לשרוק ליציאה. היה לנו שמה סמל מעוז, הוא תוך שתי דקות אם לא פחות יח"א הניע לתצפית למעלה, והוא התחיל להסתכל, והוא אומר שזה תרגולת, והוא טוען שזה לא היה מרגמה אלא היתה כזוקה. בכל אופן היה חייל עם קסדה, וממש כאילו מתכננים לעשות משהו. נבחנו והתחלנו לשרוק. אז כולם נכנסו. אחר כך פתאום אני רואה ברמפה השמאלית נכנסו איזה 3 עד 4 תול"רים ^{שגורר} שגורר אותם איזה גרר, ופתאום נכנסו לרמפה השמאלית מצידו, ^{וידברו} ודיברו גם על זה. ואז דוד עלה וראה, והיו תותחים בלילה בגיעים גם בן בשעות 8, 9 בלילה, מגיע בצד ימין לרמפה, היתה שם איזה רמפה שבאמת בנו אותה יופי, והתחילו לעבוד שמה ממש קצינים בעלי דרגות גבוהות. היו מדימים את השרוול של הפכנסיים והיו מתחילים לעבוד ממש עבודה, כמו קבלנות. ממש עבודה חזקה מאוד.

יהב משה:

הייתי תמיד יוצא כמעט כל יום לתצפית חוץ. מה שהיה קודם כל - ה-תצפית

הד - 1 - 177

- 11 -

לא היו מתאימות לשטח - זה דבר ראשון מה שהיה. דבר שני, מיום ליום היו משפרים כל הזמן את העמדות, משפרים שמה את הירידות למים, מגיעים כלי רכב, מגיעים חיילים, היו מגיעים משאיות תחמושת, מה שהיה קורה עם המשאיות תחמושת שהם היו משאיות צבאיות עם תחמושת על המשאיות, היו עם שיבכה דקה של חול והיה עומד על זה חייל. במשאית השנייה, זה היה משאית אזרחית היו עומדים שני פלחים וערימה חול בכלל לא מסודר. על זה גם דיווחנו, ותרענו תרגעל, הכל בסדר. איך הצלחנו לזכות את זה, שמשאיות צבאיות היו באות, הארמה על המשאית היתה ישרה, ממש כאילו הידקו אותה על המשאית, והיה עומד על זה חייל, זו היתה משאית צבאית. עכשיו, משאיות חול שהיו מעמיסות חול הן היו ערימות ^עצב על המשאית והיו עובדים על זה פלחים. עכשיו, משאית צבאית היתה באה מאחורי הרמפה, יותר לא יוצאת משמה. ושאר המשאיות כאלה היו ממשיכות הלאה לכוון איפה שהם היו צריכים לשפוך את הערימות חול.

והמשאיות האזרחיות ראייתם כשהם שפכו את החול?

מנ"ר 68:

יהב משה: כן. את המשאיות הצבאיות לא. הם היו מסתתרות מאחורי הרמפה. ככה זה מה שהעלה לנו החשד שזה תחמושת. עכשיו, שלושה - ארבעה ימים לפני המלחמה גילינו, וזה היה בצהריים, כיסויים ירוקים שהם לא היו בכלל באיזור. זה היה ממש כדורים כאלה גדולים, ענקיים, כיסויים ירוקים. הם בכלל לא היו באיזור. גם על זה דיווחנו. טנקים היו באיזור במרחק שהיו מסתתרים מאחורי עצים.

זבולת: אני רוצה להוסיף עוד שני דברים, נוגע נאמח ל-דוח"ת תצפית: אני כבר הרבה זמן נתצא במוצבים, אז תמיד אני יודע כותבים כיום חצי עמוד, ארבע שורות. מה שקרא בשבוע. האחרון - ו-יהב משה היה סופר, סופר סוף, מינימום 7 עמודים היינו מקבלים מהתצפית חוץ, וגם מהתצפית שבתוך המעוז. אנב, יש לי את ה-דוח"ת תצפית של היומיים האחרונים אצלי בכיס, בבית. אם יצא משהו תקבלו את זה. דבר שני שרציתי להוסיף - (דודו אולי אתה תניד) לגבי התדריך שקיבלנו כ-בלוזה באותו יום ראשון כלילה מה-מח"ט, שבעצם הדבר המרכזי שאני זוכר שמה זה שהוא אמר - תראו, בשתכנסו לקו אז תראו הרבה כוחות אויב, תראו הרבה פעילות, ותדעו לכם שזה תרגיל. זה בעצם למעשה היה הדבר המרכזי, המבצעי שאמר באותו תדריך, ואת זה אני זוכר.

וענתו מטע ד: הייתי תצפיתן, תצפית חוץ, ותמיד היינו מדווחים ל-חמ"ל, וה-חמ"ל לא היה מקבל את זה נכון. תמיד היה אומר אל תעשו פניקה, אנחנו באים. מתוך כמה פעמים שאנחנו הערנו להם, בסך הכל בא צלם אחד, סמל, כיום שישי, ממש לפני המלחמה, והראיתי לו את החומות שרם עושים לירידות למנס, את השקים שלהם שהכינו, סירות שקים, והוא סך הכל הביא איתו מצלמה של 1500, הוא צילם שם. סיירתי אותו, אז יצאתי איתו כחור ספקר תצפית, סיירתי איתו והראיתי לו כל מיני דברים, כל מיני חופעות שהם חרשות שאני כל יום הייתי יוצא לשם, בוקר וערב היינו מחליפים משמרות שם, היינו כותבים, וכל הזמן אל תעשו פניקה מזה. עכשיו, ^ד4/1 היו הרחק מהזה, היו דיי מספיק וקלים, וזה אותם המיתקנים ש-יהב הזכיר מקודם.

אתה מדבר על הביסויים הירוקים?

מג"ד 68:

כן.

וענתו מסעוד:

זה ממש קרוב ל-קנטרה. מול ה-או"מ שהיה צפונה מ-קנטרה.

: 1/2/2

והתחלנו לדווח. ושוב פעם אל תעשו מזה סניקה זה בלום. והיו כל מיני

וענתו מסעוד:

"בומים" ואמרו שזה אימונים. ואנחנו חמיד היינו כותבים והיו עוברים

כל מיני מרצדסים עם האמבולנסים שלהם, היינו מדווחים על זה גם, והם בקיצור לא היו מתייחסים בכלל לכל הדברים האלה.

בימים האחרונים הרבה אופנועים היו נעים לכיוון מצפון לדרום.

יהב משה:

ביום שלישי לפני המלחמה אני עוד עשיתי תצפית, והיה לפני איזה שמונה

דני וענקין:

או חשעה קצינים, שבתוכם היה קצין אחד שמנמן גדול כעל דרגות גדולות נדמה לי כמו שראיתי, והיו שלושה ביניהם עם בגדים מנומרים, והתחילו לסמן למעוז שלנו, היו ממש ממולינו, והתחילו עם יריים לתת כל מיני תנועות. תנועות תקיפה, ככה וככה וככה, ועל זה אני גם דיווחתי.

דודו, אתה תיגש עכשיו ותתאר את יום שישי. תתאר בקצור את

מג"ד 68:

האירועים. אנחנו נתאר עכשיו בקיצור שוב פעם רק את העובדות המשמעותיות

מיום שישי בערב ולמעשה עד הרגע שבו אתם מקבלים את ההוראה על פרוץ מלחמה כולל ההוראה, כולל הפעולות שאתם מבצעים עד לרגע שלמעשה מתחילה המלחמה. מתחילה האש מס. בשלב שמתחילה האש אנחנו נמקם כפי שרייתים ממוקמים על מוצב, ונתחיל לתאר את הקרב. אני מבקש כאמת להתייחס רק לעובדות, בלי הרבה פרשנויות, ולהשתדל לא לחזור אחד על דבריו של השני.

לגבי יום שישי, האמת היא שלא זכור לי שום אירוע מיוחד. המשכנו כשיגרה

1111:

רגילה. ביום שבת בבוקר, ב-יום-כפור אפילו יצאנו בבוקר לסיור בוקר,

עם הכוח הרגיל, ומה שיש לציון שהשקט בצד השני היה מוחלט, לא ראינו שום דבר, אף אדם חוץ מפה שם הייל על רמפה. חזרנו מהסיור, השארנו את התצפית החוץ ברגיל, והגענו חזרה למעוז. בסביבות השעה 13.00, רבע לאחת, משהו כזה, אולי קצת אחרי 13.00 קיבלתי טלפון מה-מג"ד אציר, שאמר לי רבר פשוט מאוד. שבשעה 6 בערב מתחילה מלחמה. הוא אמר מלחמה כוללת, גם אצלינו וגם בניזרת הצפון ב-רמזה. הרבה הוא לא פירט לי. אמר רק שנחזיק מעמד, ויביאו אלינו כוחות לתגבורת, כל מה שצריך.

איזה הוראות נוספות הניעו בתוך ההוראה הזאת?

מג"ד 68:

שום דבר.

דודו:

תצפיות חוץ, סימול תצפיות חוץ.

מג"ד 68:

הד - 1 - 177

- 13 -

דוד:

תצפית חוץ - כן. הוא אמר לי, אני זוכר, הוא אמר לי קפל את התצפית חוץ בסביבות השעה 4 אחרי הצהריים. כאמור ה-"ש" היה שעה 6 בערב.

מה שניסיתי בשלב ראשון, אספתי את כל ה-חבר'ה, הם היו כבר יושבים, נשאו כתפילה או משהו כהדר אוכל, והתחלתי להסביר להם מה שצריך לקרות, דבר שלא היה לי ברור גם כן בעצמי. איך שלא יהיה אמרתי להם שפורצת מלחמה, ומלחמה טוטאלית ששעה ה-"ש" היא שעה 6, ואני זוכר שהתחלתי לעבור לדוריר. לא הספקתי אפילו להסביר מה לגבי נשק, תחמושת כל הדברים ^{וכד'} טלפון נוסף, היה טלפון נוסף והוא אמר לי דבר אחד: מייד "שוכך-יונים". זה היה בשעה עשרים לשתיים רבע לשתיים, דבר כזה לפני זה, אחד וחצי. לא הסתכלתי על השעון. (אחד וחצי שיהיה אם אומרים). אז קיבלתי "שוכך-יונים" מייד, ואז כבר לא היה הרבה זמן לתדריכים וכיוצא בזה, אז עשיתי את התרגול של "שוכך-יונים" שזה אומר פשוט כוננות ספינה. כל ה-חבר'ה רצו, גל אחד לאן שהיה צריך לרוץ בכונקרים, לקחתי ייתי את הקשר את שם-טוב, ועליתי חזר, נשק, שפ"צ, קסדה לעמדת הפיקוד, עמדה מספר 3, ושם אני עמיתי.

מה קורה עם תצפית החוץ כאותו רגע?

0מג"ד 68:

דוד:

במקביל, נחתי הוראה לקפל מייד את תצפית החוץ. במקביל, שקיבלתי את "שוכך יונים" מייד, נחתי מייד הוראה לקפל את תצפית החוץ, תצפית

החוץ הגיעו נדמה לי איזה שתי דקות - דקה נדמה לי לפני פתיחת האש, משהו כזה, ואיך שהם הגיעו אמרתי להם לתפוס את העמדות נ"מ. אולי אני אפזר אותם במקומות, ^{למטה}

0מג"ד 68:

אני מציע שתאמר לי קודם: ההוראה על פתיחת מלחמה מיידית, זאת אומרת

שאו טו טו ^{לשוכך-יונים} מתחיל עכשיו. האם ניחנה ממש ברוח זו, או

שהיתה קודם התראה לגבי כוננות נ"מ? אני רוצה להסביר את הנקודה. תראו, בחלק מהמוצבים ההוראה

הגיעה, למעשה סדר המאורעות היה כזה: ממש לפני המלחמה בשעות הצהריים המוקדמות, צו"ל הכניס

מסוטים ^{לצד} ולכן הכניסו את כל הניזרה לכוננות נ"מ, מה שנקרא אז ^{לצד} "עכשיו", מעניין אותי

לדעת האם ההוראה שהגיעה אליכם הגיעה שמחוקימת "אלמוגית" ולכן צריך להכנס לכונקרים ולהוציא כוננות

נ"מ החוצה, או שההוראה היתה מפורשת "שוכך-יונים", כי מתחילה מלחמה מייד?

דוד:בוא אני אניד לך: אם יש הוראה של "אלמוגית" ^{שאו טו} שאני צריך לשבתבעמדת תצפית, ^{לצד} התרגול של "אלמוגית". אם אני לא הייתי בעמדת

תצפית זאת אומרת שלא היה "אלמוגית".

שם טוב, אתה זוכר אולי מה היתה ההוראה בקשר?

0מג"ד 68:

דוד:

אז איך שאמרתי ההוראה הסופית לגבי מלחמה היתה קצרה ותכליתית, אמרו

לי דבר פשוט: "שוכך יונים" מייד, וזהו זה, סגרו את הטלפון. אני

הבנתי שהם צריכים להודיע כבר לכולם. אז מה שעשיתי כבר אמרתי.

אני מציע דבר כזה: תתאר עכשיו רק את הקטע של התחלת האש. איך

מג"ד 68:

פורצת האש ואיך היא חופסת אתה, אתה תחפנה לסדר בינתיים את

השמות בעמדות יחד עם זבולון, אנחנו נעבור את יתר ה-חבר'ה ונשמע מהם איך חופסת אותם המלחמה.

י"ד

יש לי שתי הערות: לגבי יום שישי: ביום שישי קיבלנו נדמה לי הייתה

זבולון:

ציפצף, זה לפני "כל נדרי" כלומר אני מניח זה היה בשעה 5.30-5.45

לפנות ערב, אז איזה מטוס הסתובב על ידי מוליך שמה, ואני זוכר את זה,

כי זה חייב אותנו לא להגיד תפילת "כל נדרי" בצריף של חדר אורכל, אלא החלטתי לקחת את כל

ה-חבר'ה לבונקר תאג"ד, איפה שמטריסים סרטים, ושמה באמת התפללנו כל הערב. עכשיו, דבר שני

שהייתי רוצה להתייחס זה לכוח האדם. ביום חמישי יצאו 4 אנשים מהמעוז שזה כולל את מש"ק המרגמות,

את דורי, זה כולל את חטבה כי ביום כפור לא אכלים אלא, זה כולל את ועקנין שבכה לקבל חופש, זה

כולל את סמל המעוז התיקני פנחס כחלון, אז אני מלאה את מקומו. ביום שישי קיבלנו שלושה אנשים:

את יוסי אנטכור, את בני שקד ו-נפתלי שטון שהם כחורי ישיבת ההסדר שבאו לחגור את המערך הרוחני.

אז סך הכל מבחינת כוח האדם היונו בעצם חסרים אדם אחד וזה האדם המקצועי, שהוא מש"ק המרגמות.

היה בדיוק בסעודה המפסקת, אנחנו ישבנו כולנו בפנים, בצריף של חדר

מולי: א"מ (מקדמה)

האורכל. יחד עם זה שהיתה סעודה מפסקת היה בגיל בחוץ, היו כרגיל

שלושה אנשים בעמדת נ"מ, אני לא זוכר ברגע מי היה, את כליף בכל אופן אני זוכר. בקיצור באמצע האורכל

שם פתאום איזה אוריון בשמיים, זה נשמע גורא מוזר, קפצתי החוצה, אני רואה את כליף שם בעמדות נ"מ

נ"מ עומד, צועק לי מולי, אוריון, אני הספקתי עוד לצעוק לו למה אתה לא יורה עליו? ורצתי לעמדת

נ"מ ב'.

איך זה הניע? הפעלת הבמבן?

מג"ד 68:

אני אישית לא הפעלתי הבמבן, אבל זה שהיה בתצפית (אני גם לא זוכר

מולי:

מי זה היה כרגע) בן-אדיבה, הפעילו הבמבן, טוב, העסק היה דיי מחיר,

האמת היא שהסתבר שזה היה כנראה מיג 17, הוא נסע בגובה בינוני, אי אפשר להגדיר את זה, דיי מהר,

חצה את התעלה מכוון דרום מערב לכיוון צפון מזרח, זאת אומרת ביני לבין התצפית חוץ ישנו פה גם

הבחור שהיה בתצפית חוץ, הוא גם ראה אותה, בקיצור הוא עשה סיבוב של 360 מעלות וכנראה חזר חזרה.

כל זה ביום שישי בסעודה המפסקת. ב-5.30 מתי שהיתה הסעודה המפסקת. כמובן שמחה וששון תיכף

בחיבה. נדמה לי אפילו שזה הניע למישור מהאוגדה שמה, התחיל לשאול שאלות. כזה זה נגמר. כמובן

ש-חבר'ה היו יותר בכוננות.

אנחנו כרגע נעצור בשלב של פתיחת האש, ונמקם את כל האנשים כפי שהיו

מג"ד 68:

בפתיחת האש. ודוד יתאר כרגע את הקטע של פרץ המלחמה. בעצם כארץ

רצוף עד שאני אפסיק אותך.

דוד:

אני חוזר שוב על המצב במעוז דקות לפני שפרצה האש. כאמור קיבלתי את ה-"שוכך יונקים" מידי, ואז נתתי את ההוראה של כוננות ספינה.

רוב החיילים נכנסו לבונקרים, והמצב בחוץ היה כזה: אני והקשר - אשכנזי שם-טוב עמדנו בעמדת הפיקוד שלי, עמדה מספר 3. שרמן צבי היה בעמדת נ"מ - מספר 2. רעננר מסעור היה בעמדת נ"מ מספר 3, ו-כץ אברהם ז"ל היה בעמדת נ"מ מספר 4. אז זה היה המצב בחוץ. מה שאני ראיתי מהעמדה: מהעמדה עמדתי שם והסתכלתי במשקפת לצד השני.

סמ"ד 68:

איך פרצה המלחמה? מה דבר הראשון איתך? התחילה הפגזה או נ"ט?

דוד:

לא, הדבר הראשון שקרה זה היה שהגיעו מטוסים מכון לא ידוע ולא בכור בכלל. לפני זה אני רוצה עוד משהו להגיד: מה שאני הסתכלתי כל

הזמן זה על התצפית שלהם, ואני הבנתי שכרגע שהתצפיתן שלהם ירד זה חרגה הקריטי. בסביבות השעה עשרה לשתיים אם אני לא טועה ראיתי את התצפיתן שלהם יורד ממגדל התצפית והבנתי שזהו זה, העסק מתחיל. לא עברו יותר מכמה שניות והגיעו מטוסים, נדמה לי שזה היה מצפון, אבל כבר היה בצד שלנו. ה-נ"מ-ים ירו אם אני לא טועה, הרביצו במטוסים, לא פגעו, ומייד אחרי זה כמעט במקביל אפילו אפשר לאמר התחילה הפגזה. ההפגזה היתה מורכבת גם מארטילריה, גם מ-נ"ט-ים ישרים שירו בנו ממול, פלוס כל הכלים שיש להם, ויש להם הרבה, שזה בזקוק, שזה טנקים מהרמפות, שזה כל הדברים האלה, ושכל זה היה מלווה באש נ"ט, צופה מאוד. עכשיו, המצב הקשה של לעמוד בעמדה ש-אשכנזי ואני עמדנו, זה היה כבר לא לעמוד שם, כי המצב היה גם שהרמפות שלהם, שירו עלינו היו מעט יותר גבוהות מהעמדה, כך שהם יכלו היו לירות לתוך העמדה. התחילו להתפוצץ שם פגזים בתוך העמדה, נכנסנו לתוך השפניה אשכנזי ואני, והאמת היתה שאי אפשר היה לזוז משמה. מילימטר. מתוך השפניה הזאת אי אפשר היה בכלל לזוז. הפגזים נכנסו לתוך העמדה והתפוצצו שם, והכדורים - "ברדק" שלם. באותו שלב עדיין לא נתתי שום הוראה אחרת לכוונת שישבו בתוך הבונקרים, ואני זכר שאז התקשר אלי אמיר, קיבלתי אותו בטלפון בשפניה שלי, הוא שאל מה המצב, אמרתי לו שזורדים עלינו חזק, הוא אמר להחזיק מעמד ולא

לדאוג, שיש כוחות בדרך ואין בעיה. אמרתי לו שלא דואגים, ואין בעיות. עכשיו, שאני ראיתי שהעסק הזה רציני מאוד, אז חשתי שהולכת להיות פה גם פשיטה ולא סתם הפגזה, כי זו לא היתה הפגזה הטרדה.

עכשיו, לצאת מהשפניה שלי לא הצלחתי בכלל. גם שם-טוב לא נתן לי, הוא אחז אותי בחגורה. אבל אי אפשר היה בקיצור לצאת מתוך השפניה הזאת, כי הרסיסים דפקו ברפנות שמה. אז מה שעשיתי-נזכרתי ש-שרמן עומד בעמדה מספר 2, עמדת נ"מ. והוא היה הכי קרוב לעמד הפריסקופ. והבנתי שעמדת הפריסקופ זה הישועה היחידה שלנו לראות באמת אם קורה משהו בצד השני. אז דיכרתי עם הקשר

נדמה לי, או עם זבולון ב-חמ"ל ואמרתי שיודיע ל-שרמן, שיקפוץ לעמדת פריסקופ וידווח מה שהוא מצליח לראות משם. זו ההוראה שנתתי. אמר לי, מתבצע. אני נשארתי בשפניה, ולאט לאט התחלתי להרגיש שהאש מתחילה לסטות. בדיוק באותו רגע מגיע זבולון בזחילה לתוך העמדה שלי, ואומר ש-שרמן

לא עונה, והוא הלך בעצמו לעמדת פריסקופ אבל לא מצא אותה. עכשיו, המצב היה כזה שכבר היה אפשר לצאת מהעמדה הזאת, כי הם הטיטו כנראה את האש, ואמנם, ל-זכרון שירון חזרה ל-חמ"ל, שאני כבר אניע לפריסקופ. ונכנסתי יחד עם הקשר לפריסקופ, נכנסתי והחיישתי שם לכרך הצר הזה, ושמתי את העניים בעיניות, הסתכלתי לצד השני. דבר ראשון מה שראיתי זה איזה תוחת שעומד לנו מולינו ממש, וככה כמו מטווח חופשי מרביץ פגזים ככה אחד אחרי השני. אני רוצה לחזור שניה אחת אחורה: עדיין בחור העמדה, עמדה מספר 3 שלי, ביקשתי כבר סיוע ארטילרי. התשובה הייתה שאין אישור. אחרי זה אומנם קיבלתי. אני זוכר את זה עכשיו. הבעיה הייתה שלא יכולתי לתת לו תיקון. ולא יכולתי לראות איפה נופלים. אי אפשר היה להתדומם מעל עמדות. בשום פנים ואופן לא. הניכור הכי גדול בעולם. בקיצור: אז לא יכולתי לתת לו תיקון. עכשיו, אני חוזר לעמדת הפריסקופ. ראיתי את התוחת הזה, הפריסקופ, בקשתי טוב ארטילריה, וידעתי שפה אני יכול כל פחות או יותר דרך הפריסקופ איפה נופלים הפגזים. עכשיו, כאן קיבלתי תשובה מהארטילריה שאני אעטרך להמחין כי אין אישור לארטילריה. אני מזיז ככה את העיניות, ופתאום אני רואה בחור המים איזה מספר סירות שכבר היו כדרך במחצית החעלה לכוון שלנו. אני חוזר עוד פעם רגע אחורה: בשלך, שהרגשתי בסטיה של האש כבר נחתי את הפסורה של כוננו פשוט וכבר אז החיילים יצאו והיו בעמדות שלהם. עכשיו, במצב שראיתי את הסירות, המצב היה שכל החיילים היו בחוץ, מי שהיה צריך להיות בחוץ, ועמדו בעמדות שלהם מוכנים לירי. עכשיו, העמדה הקרובה לעמדת הפריסקופ זה כמו שאחם רואים עמדה מספר 1. בעמדה מספר 1 האמת היא שלא מצאתי אף חייל, ולקחתי את אשכנזי שם-טוב שהיה יחיד לידי, והיה שם מ"ג, ואמרתי לו שיתחיל להרביץ לסירות, והתחלתי לרוץ חזרה לכוון העמדה שלי.

סמ"ד 68:

הסירות שזהות אף חושב שזה הסירות הראשונות שהתחילו לצלוח?

וידו:

רק הסירות הראשונות. אחת לא הייתי רואה את השניות. אז רצתי חזרה כשבדרך אני עובר דרך העמדה של שרמן, והוא כבר בלי החוראה שלי התחיל לטפס למעלה, כי עמדת נ"מ נמוכה, ונחתי לו חוראה להתחיל לירות לכוון הסירות שכמים. הנעתי חזרה לעמדה שלי שם מצאתי את נ"מ, אם אני לא טועה, שירה עם עוזי. שאלתי אותו למה אתה לא יורה עם ה-מ"ג? הוא אמר לי: ה-מ"ג לא יורה. לכתחילה ה-מ"ג, שמתי שרשרת, דרכתי, והתחלתי להרביץ בסירות. כ' הסירות שקעו, היו כשלב שקיעה, כולם על הסירות כבר היו הרוגים, וכשלב הזה אני חטפתי את הכדור שלי ונשכחתי שם בעמדה.

סמ"ד 68:

ומאז אתה לא חזר?

וידו:

מאז אני זוכר. אני יכול להגיד לך: אמרתי ל-נ"מ שיקרא מייד לחיובש, הגיע אלי דף ג', גרר אותי לבונקר תאג"ד, ג'ק כבר בעצמו היה מצוע מרסיס קל ברגל, ואני הנעתי לבונקר תאג"ד, ושם ביליתי.

סמ"ד 68:

אני רוצה, שכל יתאר מה היה, איך הוא מוצא את עצמו בזמן פרוץ המלחמה,

עורך מספר ...

ומה הוא עושה בשלב שהוא יוצא החוצה. אבל אולי לפני זה אנחנו נשמע מארטיילריה שהיתה בניזרה תיאור קצר, היות והארטיילריה נכנסה כבר בשלב ראשון לפעולה: א' מה החכנות שאתם נחתם למוצבים בקוים כלליות לפני המלחמה, ומה אתם עושים ממש עם פרוץ המלחמה? איך הדרישת את הראשונה שאתם מקבלים? כי דרך אנב דרישת האש הראשונה באמת היתה מאיזור "כתובה".

פרן ודד:

אני ה-קמב"צ של גודד הארטיילריה שישב בניזרה הצפונית. ביום שישי אני

עכרתי משעות הבוקר לאורך כל המוצבים שבניזרה, תדרכתי למפקדי

המעוזים נושא הארטיילריה, מפקד מעוז "כתובה" כשבאתי אליו היה מבסוט, הוא הסתובב שם כחצור אם אני לא טועה, ואמר, זה בסדר, אני זוכר הכל, אני יודע הכל. אמרתי לו: אתה יודע ממי לדרוש, איך לדרוש, איך להפעיל, איך לתקן, הוא אומר לי הכל בסדר, רק אתכול היה אצלנו מישו או כשהו, הכל בסדר, אמרתי לו אם כך, תחזיקו מעמד חכל בסדר. והמשכתי הלאה ירדתי דרומה ל-"מילנר" ול-"מפרקת". לגבי יום שבת - אנחנו גם כן באותה מידה כמו המעוזים, קיבלנו את ההודעות של "אלמוגית" בשעה 11.00, ידענו שב-6 מתבוננת להיות מלחמה כללית לכל אורך הניזרה, כשב-1.15 קיבלתי פקודה מפורשת - כניסה מיידית ל-"שובך יתנים", וכבר אז דילגתי את הסוללות שלי לאחור לעמדות "שובך יתנים", כך שלקראת פרוץ האש, קצת אחרי זה, אם עשרה לשתיים אני זוכר שנפתחה האש, אז בסביבות 2.20 אני זוכר שהסוללה שהיתה ב-יורם היתה מסוגלת כבר לתת טיוע לניזרה שלה, ל-"כתובה", "דרורה" ו-"מילנר". הדרישה הראשונה של האש אם אני לא טועה זה היה באמת מ-"כתובה". קצת היה עיכוב בגלל שה-מח"ט ובחטיבה רצו בדיוק תמונה. לא היתה להם תמונה בדרורה מי באמת זקוק. היתה דרישה לאחר מכן גם מ-"מילנר" ו-"מפרקת". כולם התחילו לצעוק. והיתה לנו בעיה שהסוללה הדרומית היתה באמצע והיתה תחת אש תופת עד שעה בערך 3.30. סוללת הנוקרוניל ב-"בדפשט" היתה עסוקה בהפעלת המרגמות ל-"ש-ים" על הפשיטה המשוריינת שהיתה נגד "בדפשט". כך שהסוללה היחידה שהיתה יכולה לסייע זו סוללת שושבה ב-יורם, ולאזור הניזרה של "כתובה" ו-"דרורה". ולאחר שהתחיל להתברר בדיוק העניינים, זה היה בסביבות נדמה לי 2.30 התחלנו לירות לטובת "כתובה" ו-"דרורה", נדמה לי במקביל, או אולי בהתחלה "כתובה" לאחר מכן "דרורה" התחילה לבקש. בעיקר היה ירי על ה-"ש-ים" הדרומיים "ש" 4, ולאחר מכן התחלנו לקבל דרישה גם כן לרמפות ממערב, מפני שהתחילו לעלות לשם, הם ראו שהארטיילריה כנראה דופקת להם את הפשיטות, הם התחילו לדפוק עם טנקים ו-"ט-ים" מהרמפות, ואז הם ביקשו מאיתנו טיוע לרמפות, ירינו על הרמפות, ואני זוכר את לקריאה גיל שלהם כאלחוט שהפגיעות הם טובות. (בסח הם יעידו, הם ראו יותר טוב ממני, אני בסך הכל נחתי את הפקודות).

מג"ד 68:

זבולון, תחאר אתה בקיצור מה קורה בתוך הבונקר.

זבולון:

אולי דקה לפני פתיחת האש היתה בעיה של ה-ש"ם ציט. אני לא הייתי סמל מעוז. הייתי מש"ק. אסמל למעוז יצא לחופש, וצריך להודות שלא

עשינו העברה כל כך מסודרת. הפרט של ה-ש"ם ציט לא ידעתי בדיוק איפה זה. ואז ב-1.30 דודר

אמר לי "שזכר יונת" מייד, אז התחלתי לחפש את זה, ולפי חוש הריח מצאתי את זה, שאי שם בבונוקר
 צנמי"ם שמה היה איזה פינת סמל, ומה שקרה זה שאמרתי לחבר'ה להתרכז בבונוקר חמ"ל כדי שאני אוכל
 להביא להם את ה-שפ"צים. ומי שזוכר איפה הם קיבלו את ה-שפ"צים, זה היה או ליד בונקר חמ"ל או
 ליד בונקר ^{המ"ל} ^{המ"ל} ולכן המצב הזה שהאש נפתחה כל ה-חבר'ה מתרכזים שמה. אגב, צריך להזכיר גם כן
 ש-4 חבר'ה של אהצמית הוצ' והנהג אני זוכר כדיוק הניעו. כי אני זוכר שצעתי על קוד מה אתה מסתובב
 בחוץ? הוא אומר לי: מה אתה רוצה? הוא חולך לאט לאט מה-זחל"מ. וממש איך שהוא נכנס ל-חמ"ל
 התחילה האש. עכשיו, עם פתיחת האש באמת התחילה ההפגזה לא רגילה, אני זוכר שהבונוקר ממש שט.
 עשינו פשוט צוות לעמדות. עשינו תזכורת, כי יצאו אנשים לחופש, ויש אנשים חדשים, והזכרתי לכל אחד
 פחות או יותר איפה הוא צריך ללכת, עד ש-דרור אמר שם בקשר, ושומעים את זה כרמקול שם ב-חמ"ל,
 מה קרה עם שרמן בפריסקופ? ניסינו לקרוא ל-שרמן בפריסקופ והוא לא ענה. ואז יצאתי עם דן ללכת לחפש
 אותו, ולפי דעתי האש לא הוטטה, פשוט ההפגזה היתה ^{שב} ^{לילה}, כי עדיין התעופפו הרבה
 מאוד פגזים שמה, ופשוט לא מצאתי את הפריסקופ. הגעתי, היום אני רואה לעמדה 4 ולא לפריסקופ, אז
 חזרתי ל-^{13/2P} ^{דרור} ואמרתי לו שאני לא מוצא את הפריסקופ. אז הוא אמר שזה ליד עמדה 4. בדרך חזרה

מצאתי את שרמן בשפניה של ה-ג"מ, התברר שהוא פשוט לא שמע את ההוראה ללכת לפריסקופ וחיבק ידבר,
 חזרתי ל-חמ"ל, הייתי שמה כמה דקות, אני הייתי במסדרון, מתאם הקשר צועק לי - כוננות פשיטה.

סמג"ד 68:

מתי היתה כוננות פשיטה בערך לפי לוח זמנים?

זבולח:

אני מתאר לעצמי שזה היה בערך ב-2.20. כלומר לא יאחר מחצי שעה אחרי
 פתיחת האש.

סמג"ד 68:

מה שמעניין אותי בגורדה הזאת - חוץ כמה זמן המצרים עברו להתקפה ^{המ"ל} ^{המ"ל}

זבולח:

לא יאחר מ-40 דקות. אחרי 2.30 זה ברור שלא. כי אני זוכר את סדר
 הפעולות שלי, וזה בין 2.20 ל-2.30. עכשיו, אני רצתי לעמדה 6, וכשהייתי
 על יד המקלחת ההרוסה אז צעק לי ש-דרור פצוע. אז באמת באותו רגע לא הכנתי את משמעות הרכר, והמשכתי
 לרוץ לעמדה 6 שמה היה ג'ק, ירטי אנסבחר, ו-נפילי. רצתי לעמדה 6 ושאלתי את האנשים מה קורה?
 אז אני לא זוכר בדיוק מה הם אמרו לי, יש סירות, אין סירות. צעקו סירות. הרמתי את הראש, ובאותו רגע
 המעוז לא ירה. עלינו ירו אש תופת, הרמתי את הראש, ובאמת נדהמתי, ראיתי 4 סירות, 2 מול עמדה 6
 ושתיים מול עמדה 3 חוצות את המים בחוצפה. עמד שם ^{מ"ל} ^{מ"ל} פחות או יותר, מוכן. הכנפתי שרשרת והתחלתי
 לירות וכל המעוז התחיל בתזמורת, והסירות טובעו. ^{מ"ל} ^{מ"ל} מה שקרה היה כשאני ראיתי את הסירות הראשונות, אני
 ראיתי באמת את הראשונות דרך הפריסקופ. ואז ירינו 4, 3, לא זוכר דברים כאלה. מעמדה 4 ירה אשכנדי.
 שרמן ירה על סירות מפה. ואני ו-נח יצחק ירינו מפה על סירות. עכשיו, כל הסירות האלה טובעו ושקעו
 ורק אחרי זה אני חספתי את הכדור.

אז אם אתה אומר שאתה רואית 4 סירות שאתה הסתכלת, אז זו כבר סריה שניה. כי בשלב שאנחנו ירינו כבר הם היו עם עוד סירות לכיוון למטה, ו-שרמן נדמה לי ירה להם כבר בצד השני.

מנ"ד 68: תוך כדי תחקיר אנחנו נגיע למצב, כל אחד יאמר איך שהוא ראה את המצב. לא מין הנמנע שכל אחד נראית לו תמונה אחרת. אנחנו לא צריכים לסגור את התמונות עד הסוף. לא בהכרח כולכם ראייתם את המצב כפי שהוא היה באמת. אנחנו יעשו נעבור ונמשיך לשמוע לפי הסדר כל אחד איך הוא עובר את השלב הזה של פתיחת המלחמה, עד לשלב שבו טובעו הסירות.

ידועי מרכז: ¹³⁵⁰ בעשרה לשתים ביקש ממני ~~אנ"מ~~ ^{מ"מ} לגשת ל-חמ"ל, והייתי באמצע תפילת "מינחה". לכן ביקשתי מאחד הלוחמים שהיו בבונקר 1 שיאמר לו בטלפון שאני אגמור ואני אגש לשם עם כל הציוד. כשנמרתי, שמתי את כל הציוד, באתי לצאת, התחילה הפגזה. איך שהתחילה הפגזה נככה האור בבונקר כתוצאה מפגיעה בגנרטור, ושמעתי קולות של אנשים בדרך לבונקר. חשבתי אולי אלה המצרים הצליחו כבר להגיע לתוך המעוז, לכן ישר יצאתי דרך הפתח חירום, וחלפתי ל-חמ"ל. כשהגעתי ל-חמ"ל אמר לי הסמל זבולון לגשת לעוזר בעמדה 7 היות ויש מצעים שמה. בדרך ראיתי את בן יקר שקיבל כדור בכתף, וניגשתי לעזור בעמדה 7; וראיתי את ועננו שהמקלען שלו כבר עף כתוצאה מפגיעה, והוא כבר שכב שמה. אחרי זה בא אלי ^ש טרם שנשלח מאחד העמדות אלי לתגבורת, ואחרי זה ^{חלצנו} אני והחובש ג'ק את ועננו. העברנו אותו ל-חמ"ל, ולאחר מכן ביקש ממני הקשר שם-טוב שאני אכנס לשפניה להוציא את הפצצות בזוקה, ונשתמש בהן שזה יהיה יותר יעיל. הייתי בעמדה 7. הוצאתי את הפצצות משמה, פרקתי אותם, והגשתי לו שיכניס את זה לבזוקה, ושהוא בא לירות, כשהוא ירה את הפצצה ^ש ראשונה נפצעתי כתוצאה מהרשף. ואז לא ראיתי ^{ידועי} יותר והשתתתי בינתיים.

ועננו מסעור: אני מדבר עכשיו קצת לפני הקרב. הייתי בבית הכנסת. הגיע זמני להחליף את משה ידוב בחצמית חוץ. איך שהגעתי קיבלתי הודעה שב-6 בערב פותחים באש. אחרי כמה דקות ספורות קיבלתי הודעה מהר להתקפל. התקפלנו -

מנ"ד 68: איך קיבלת את ההודעה? בקשר?

ועננו מסעור: דרך טלפון. התקפלנו, הגענו למעוז, הייתי אני, ליאן קרו, שרמן, ו-כץ אברהם ז"ל. היינו שם, ניגשנו ל-זבולון, הוא אמר לנו: חישבו כץ ל-4, ואני ל-3 ל-ג"מ. נכנסנו, הפנינו אותנו, נכנסנו לשפניות. אחרי השפניות יצאתי לעמדה 7, כי הועברתי מ-3 ל-7 כי הייתי צריך להיות עם ^ה. אז ניגשתי אליו, אז בא בן-יקר עם המקלעון שלו. ול-¹³⁵⁰ גם היה מקלעון, וניגשתי אליו ואמרתי לו שיש סירות במים. אז הוא אמר לי חישבו מהר לעמדה ותמזיל. הלכנו, אז ^ה היה לו כבר מעצור כ-¹³⁵⁰ שלו ושל בן-יקר ז"ל היה גם מעצור, ולי היה "אף-א". התחלנו לירות, ^ה נעלם, נעלם נכנס לפתח של הבונקר חירום ונשאר שמה. אחרי זה גם בן-יקר הלך לאיזה שהוא מקום, נשאיתי לבד עם ה-^{מא} ורימונים. זה בשלב שאני הודעתי כבר ל-זבולון

חד - 1 - 177

- 20 -

יש סירות. עדיין לא טובעו הסירות האלה. אז התחלנו לפעול. נהיה לי מעצור ב-מ"ג, אז היה לי רימונים. התחלתי לשלשל רימונים.

הסירות הניש כבר לחוף שלנו כשילשלת את הרימונים?

מנ"ד 68:

כשאני שלשתי את הרימונים, קודם כל היה לי באמצע, אחרי זה כבר שהיה לי מעצור לא היה לי זמן למעצור של ה-מ"ג, אז נחתי להם שיבואו לחוף, ממש לחומה שלנו, ואז שלשתי את הרימונים.

וענתו מסעוד:

לפי הערכתך זה פגע בהם?

מנ"ד 68:

כן. אחרי זה שוב פעם התחלנו לירות. התחלנו לירות, וחטפתי. אז חייתי לבד, הרמתי את השפופרת, יצא לי עם מי לדבר לא זוכר מי זה היה, אני פצוע. בא הוא הראשון, אחרי זה בא ג'ק, בא אשכנזי, נשארתי כמה זמן עם זרוק, אחר כך משכו אותי לפתח של הבונקר חירום, נשארתי שמה דיו מספיק זמן, אחרי זה בא ה-רג'ס ברוך שהיה לי קשה מאוד להזכיר את השם הזה, ו-ג'ק, והוא, ו-זבולון נדמה לי גם כן הרים אותי על אלונקה באויר, וקרימה האג"ד.

וענתו מסעוד:

אשכנזי שם-טוב: מהמ"מ סיפר דודו, מהעמדת פרסקופ עלייתי לעמדה, זה היה בדיוק מחזק למג דל תצפית. מעמדה מספר 5 ראיתי כבר את שרמן יורה

עם מקלעון למו"ש-ה"נ התפרץ מהפגז. אז רצתי לעמדה מספר 7. אחרי שהתפרק הזה, ראיתי כבר את שרמן יורה מעמדה מספר 4 עם המקלעון, משם ירדתי דרך ה-חמ"ל ועלייתי לעמדה מספר 7, ושם ראיתי כבר את וענתו, ²³אלו היה שמו? עם דם, ומשכתי אותו, הורדתי אותו לשפניה. הורדתי אותו לשפניה, בינתיים ידעתי ואני לקחנו את הבזוקה, ואמרתי לו שיפרק לי פצצות, ו-4 פצצות, התברר שאחת שהיתה בלי מרקום, ²³אז היר שלוש סירות שהורדתי, והוא אמר לי שהוא נפצע, אז בינתיים בא יחב עם ה-מ"ג, והתחיל לירות. אמרתי אני אקפוץ אחר כך לעמדה שלנו מספר 3, הלכתי לשם, היתה קצת איזה שהיא הפוגה מהפגז שלהם, אז איך שבאתי להרים את הראש, אז הרגשתי חבטה. הוא אמר לי, יש לי דם על הפנים.

אני יריתי על ג'סטוסים שחדרו מהשטח שלנו.

שרמן צבי:

אחם זיהיתם את המטוסים כשהם נעו מהשטח שלנו חזרה לשטח שלהם?

מנ"ד 66:

מהשטח שלנו לשטח שלהם. הם טסו נמוך מאוד. יריתי עליהם, ולא פגעתי.

שרמן צבי:

לאחר מכן התחילה ההפגזה. כאן זו תעודת שלך דוד. אתה אמרת לפני ההפגזה עוד לא בזמן ההפגזה שאני אנש לפריסקופ אם תהיה הפגזה. אז התחילה ההפגזה, נכנסתי לשפניה, וניסיתי לחפש לאחר מכן בהמשך ההפגזה את הפריסקופ. התברר שלא הראו לי אף פעם את הפריסקופ, ולא מצאתי אותו גם. אז חזרתי לשפניה, ואחרי כמה זמן בא זבולון עם קן, אמרו לי איפה אתה, מחפשים אותך. אחרי כמה זמן עבר דוד, ראיתי אותו, הוא הלך לפריסקופ,

ובהמשך פתאום אני שומע צעקות של דוד, חוצים את התעלה, לירות עליהם. קודם כל לא היה לי מקלעון. עליתי על הסוללה ויריתי. ראיתי שזה לא יעיל, הורדתי את ה-מ"ג מהקנה והתחלתי לירות על הסיירות. אחרי שחוס' לו הסיירות, ירדתי, אז פתאום אני שומע צעקות ש-דוד נמצע. בשלב זה חיכיתי עוד בעמדה, ולאחר מכן עברתי לעמדה של דוד לראות מה הענינים.

גולדשטיין ברור:

אחרי שיצאתי מה-חמ"ל הוצבתי לעמדה מספר 8. אני לא זוכר אם הייתי בהתחלה לבד או לא. על כל פנים, עם יהב משה יכול להיות, יותר מאוחר אני לא זוכר מהי הצטרף אלי גם בן-שלמה הנהג. כל זמן ההפגזה הייתי בעמדה. על יד העמדה הזאת לא הייתה שפניה. ובשלב ש-רעננו נמצע היו איזה בעיות להעביר אותו שם בתוך התעלה, שמה כעיקולים, אני לא זוכר בדיוק מה קרה שמה. מה שקרה בעמדה שלו בעמדה 7 שהוא נמצע אני לא יודע. אבל, אני נתקלתי בו בשטח שבין המקלחת ובין עמדה 8, וזוהי עזרתי להם נדמה להעביר אותו לאלונקה, אן שמהאלונקה, ולהרים אותו. אה, אני נזכר עכשיו: הם ניסו להעביר אותו בתוך התעלה עם האלונקה, ולא הצליחו כי זו הייתה אלונקה רגילה, לא מתקפלת, לא אלונקת בד. הם לא הצליחו, ואז הרמנו את האלונקה ולקחנו אותו מעל התעלה, כעיקול. והכאנו אותו לתאנ"ד ואני חזרתי לעמדה.

זארי יצחק:

עם ההכרזה של אכוננות פשיטה מייד עליתי לעמדה 1, שמה הייתי צריך להיות לפי כל התדריכים קודם שחילקו אותנו לעמדות, שמה לא היה תרבה מה לעשות. פגשתי שמה את בר-חנן, ואחר כך הגיע גם כץ אברהם ז"ל. עמדנו שמה. הרבה לעשות בעמדה 1 לא היה. אחר כך הגיע זבולון. אותי הוא לקח, ואת בר-חנן הוא לקח ל-חמ"ל, ואת כץ אברהם ז"ל הוא השאיר בעמדה 1. משמה יחד עם זבולון עליתי לעמדה מספר 3, שהיא עמדת הפיקוד, שהוא אמר לו ששמה צריכים עזרה, ואז ראיתי את דוד נצוץ ומפנים אותו, ושמה נשאירתי. נשאירתי עם נח יצחק, ושמה כל הזמן ירינו גם לכיוון הסיירות, ו-ג' יצחק אמר לי שיש מישור במים נאחו בשארית של הסירה. באמת ראיתי אותו, וראיתי אותו שהוא מתלרב בשחיה יחד עם הסירה, נאחו בה לכיוון הסוללה שלנו. עברתי לעמדה 3/א, ושמה למעשה אני צלפתי עליו והרגתי אותו.

מג"ד 68:

בשלב הזה הם יורדים עליכם עוד בנשק נ"ט מהסוללה ממול?

זארי יצחק:

כן. תחת הפגזה ותחת נק"ל גם כן.

מג"ד 68:

את הנשק שהיה לכוון המים לכוון הסיירות, הייתם מהעמדה עצמה או שלא הייתם ברירה אלא לעלות על הסוללה?

זארי יצחק:

הייתי מוכרח להתרומם הרבה נכוח מעל העמדה. כי ה-מ"ג אם הייתי יורה בו רגיל לא היה לכוון המים, לבן התרוממתי מעל העמדה, ומשם יריתי למים.

יהב משה:

אני הייתי בהחלטה המלחמה הייתי כבונקר חמ"ל. כרגע שקיבלנו את הפקודה

כוננות פשיטה אז זבולון נתן לי הוראה חיצונית עם זבולון ישר לעמדת שער,

זו עמדה מספר 8 נדמה לי. רצנו ישר לעמדת שער, הכנתי רימונים שמה שהיו בחור זביליס, פתחתי כמה רימונים וחייבנו שמה. היינו עם מכשיר קשר מ"ק 5. כרגע ששמעתי צעקה ועננו נפצע, רצתי ישר בדיוק ¹²כשילמה הנהג הגיע לעמדה שלנו גם, אני לא יודע מי שלח אותו, הוא הגיע לעמדה שלנו, רצתי ישר לעמדה מספר 7, ראיתי את ועננו שוכב בתוך הפגניה, פצוץ. רצתי ישר ל-מ"ג, ניסיתי לירות בו, בהתחלה הוא לא ירה, היה צמחאר, החלפתי ישר את הקנה שהיה לידי, אני לא יודע אם זה היה המספר שלו או לא, אבל נכנס והתחיל לירות. יריתי לכיוון הסירות, מרדכי היה ייתי והיה איתי עוד אחד, ביקשתי מהם שיחברו לי שרשראות. אז הם פתחו איזה 6 - 7 ארגזים, חיברו שרשרת אחת, בינתיים ביקשתי מהם גם לזרוק ¹²רימונים.

מג"ד 68: אני חצה להבין: השלב שזרקו רימונים, שמעתי את זה גם כולם ואני יודע את זה עכשיו עוד פעם. באיזה שלב זה היה? זה כשהגלגל השני של הסירות הגיע כבר ממש לחוף שלנו או שזה היה עוד במים?

הרב מנשה: לא. מה שאני חשבתי, הגל השני לא נחתו לו בכלל להגיע כמעט למחצית התעלה. מה שאני חושב שהיה זה ¹²כשראשון היו שניים או שלושה שהצליחו להגיע עד לחומה. אז צעקתי לו חזרוק רימונים, אז הוא פתח רימונים והתחיל לזרוק.

מג"ד 68: אתם זיהיתם אותם במש?"

הרב מנשה: כן, זיהינו אותם. מה שזרק זה השטות שלו היתה, של אחד מהם, שהוא עם גלגל ההצלה של הסירה, זה היה גלגל אדום והיה ברור לעניים, שהוא גרר אותו יחד איתו. אז אמרתי ל-שם-טוב ¹²זה שיזרזו רימונים, הוא בינתיים הכין את הבזוקה, ואני המשכתי לירות במים. בהתחלה היה קשה לעמוד עם ¹²אחצי גוף למעלה, אז עם הירד כלפי מעלה והחצי הגוף ריססתי את השטח עד שהתחלתי לראות ¹²הם יורים ולא פוגעים, אז עמדתי עם חצי גוף והמשכתי לירות, ואז הוא המשיך את הבזוקה. אחרי זה הוא בעין קיבל רשף מהבזוקה. מרדכי קיבל רשף מהבזוקה, וישב הצידה. אחר כך עד ש-ש-טוב נפצע בראש.

מג"ד 68: יש למישהו מה להוסיף עוד על השלב הזה של הדיפת ההתקפה הראשונה?

זבולח: האכתה היא שהסידור שמסודר ככה זה לא כל כך מדויק. כי המצב שמה היה נזיל וחלו כל הזמן שינויים. אני זוכר שאני רצתי לעמדה 6, אז פגשתי את כץ אברהם ז"ל, שביוזמתו נטש את עמדת ה-ג"מ ורץ לכיוון עמדה מספר 1. אלכרט ¹²אברהם - אלה שהיו בעמדה 7, הוא שאל אותי: מה יש לו מה לעשות, אמרתי לו בינתיים איכנס לשפניה, בינתיים הוא נשאר שם עד סוף הכלחמה, ועוד כל מיני אנשים שהסתובבו ולא היה כל כך ברור להם מה הם עושים, אז המצב של 2.30 זה לא כל כך מדויק. בהתאם לתרגולת בכוננות ¹²פשיטה אז 1 עמדות עיקריות היו מאוישות, פחות או יותר זה מה שהיה. עכשיו, אני יודע שהבגיה הכיידית שנוצרה, וזה היה ארגוני

מ"ג שכבר. בהתחלה הורגש בחסרונם, אז נדמה לי שחלק ידעי מדרכי, חלק אשכנזי, חלק הנהג בן-נחמה שהגיע מאוחר יותר לעמדת השער, הוא חילק את הארגוני מ"ג, כלומר פחות או יותר החיילים הלוא מקצועיים, כלומר, הנהג, החובש, והמשגיח בשירות, הטלתי עליהם לחלק את העמדה. עכשיו, בנוגע לסירות אם נגלה ראשונה או נגלה שניה, אני באמת לא כל כך מבין מה קרה שמה. כי כשאני הגעתי לעמדה 6 ראיתי ברור 4 סירות בתוך המים. זו נגלה שניה, יכול להיות. עכשיו, גם אני שלשתי רימונים. מה שקרה זה שירינו עליהם, אז או שחלק קצו מהסירות, או שאחרי סירה שטובעה פתאום איזה ראש היה עולה למעלה והיה מתחיל לשחות לתוך הסנפלה שלנו, וגם העמדה שלנו שלשלה רימונים וזרקה רימונים, וזיהינו בכירור. עכשיו, כשהגעתי לעמדה 3, מייד אחרי טיבוע הסירות, אז גם כן נח ו-זאדי אמרו לי שהם זיהו איזה חייל שהצליח לעבור, ואז של חתי אותו לעמדה 3, א" שיצליח להוריד אותו. עכשיו בנוגע למערכת הקשר צריך לציין שכבר בשלב הזה פחות או יותר הקשר הקוי בתוך המעוז לא פועל. נוחק.

כולל האינטרקום?

סמ"ד 68:

זבולון: כולל האינטרקום. רק בעמדה 7 הוא עבד. וה-"ש.ט." היה ממוקם מחוץ לחעלה בשפה, גם כן שאני הגעתי לעמדה כבר הוא לא עבד, ועכדנו כבר מהשלב הזה עם מכשירי מ.ק. 6 שאני כבר לא זוכר אם נתתי פקודה או לא, אני לא זוכר מי חילק את זה, המציאות הייתה שבכל עמדה היה מ.ק. 6, ועם ה-מ.ק. הזה עכדנו כולנו וגם ככה תארטילוריה. עכשיו, אני בשלב הראשון בכלל לא נזכרתי שקיימת ארטילוריה. נזכרתי רק שקיימים טנקים, זכרתי שקוראים להם "לפתן". ואז קראתי לאחד שהיה "לפתן" ושניים של "לפתן", אחרי איזה רבע שעה קראתי להם שוב, ואז משהו אמר לי, אני לא זוכר מי שהם נפגעו והם לא יגיעו אלי. עכשיו, בשלב הזה של אחרי הגל הראשון - -

מתי נגמר בערך הגל הראשון והגל השני? זאת אומרת החקפה הגבוהה?

סמ"ד 68:

אני מעריך כשעה אחרי זה.

זבולון:

זאת אומרת בערך בשעה 3.30?

סמ"ד 68:

בין 3.15 ל-3.30. כל הספור הזה שיש נפגעים. עכשיו עוד נפגעים שהיו מלבד

זבולון:

ועננו ו-דוד - בן-יקר קיבל כדור בכתף, ו-דאון ג"ק קיבל ריסט בירך, והוא

הגיע בדרך שלחתי אותו ל-האג"ד לחבש את עצמו, הוא כבר פגש אותו מצוע והוא גרר את דוד. בנוגע

ל-ועננו, שאמרו לי שהוא מצוע, אז לא רציתי שיסחבו אותו כל הדרך הארוכה ל-האג"ד, וביקשתי שיוכנסו

אותו לפתח של בונקר אג"מ, וכשאני הגעתי לעמדה, הוא באמת שכב שמה, ורק אחרי סוף הגל השני,

זאת אומרת אחרי 3.30 רק אז פינו אותו ל-האג"ד. זה פחות או יותר עד שעה 3.30.

אני מבין שבשלב הזה דוד מפונה ל-האג"ד.

סמ"ד 68:

בין 2.15 ל-2.20. (?)

זבולון:

סמנ"ד 68:

ואתה בשלב הזה מקבל פיקוד על המוצב. מה שאני רוצה זה שתתאר עכשיו את הסוף של ההתקפה. זאת אומרת איך מתחללת ההתקפה, ותתחיל לתאר את השתלשלות המאורעות קדימה, איך אתם מתארגנים לאחר ההתקפה הזו עד חשיכה, או עד ההתקפה הבאה.

זבולון:

דאנק ג'ק עובר ל-תאג"ד. טיטון המפקד הגדול עובר ל-תאג"ד. רענונו עובר ל-תאג"ד. קרו פצוע, בחלם. אלברט, ^{הוק} גם כן מנוטרל בשפניה של 6. בן-יקר ז"ל בשלב זה ב-תאג"ד. ו-בר-חנן גם כן נמצא ב-תאג"ד ומטפל בפצועים. בעמדה 1 בני שקד. זאדי יצחק עבר לעמדה 3 יחד עם נח. כך אברהם ז"ל עבר לעמדה 3/א. ידעי מרדכי נשאר עם יהבי מה. גרלדשטיין בדרך עם בן-שלמה נשארו בשער. יוסי אנסבחר עבר לעמדת פיקוד. נח באיזה שהוא שלב, אחרי השלב הסירות הראשונות עובר לכאן. ואז אנחנו נשארים כך, אתה ואני. אז זה פחות או יותר המצב לפני ההתקפה השנייה. אשכנזי פחות או יותר נמצא איתי. זה המצב בשעה 3.30.

סמנ"ד 68:

תתחיל לתאר עכשיו את סוף ההתקפה הראשונה, ^{למר קריה הלאה} סוף ההתקפה הראשונה, אני לא זוכר מה באופן פרטי כל אחד עשה, התארגן שמה. אני ירדתי ל-חמ"ל ויצרתי קשר.

זבולון:

סמנ"ד 68:

איך נגמרת ההתקפה? אתם מחסלים את הסירות. איך אתם מגיעים למסקנה שההתקפה נגמרה?

זבולון:

שלא רואים יותר סירות במים. 'אש ארטילריה ואש נק"ל ממשיכה להיות, אבל סירות אין יותר במים. וגם האש שלהם פחות או יותר נהיתה יותר דלילה. אני ירדתי ל-חמ"ל ועשיתי את כל הארגונים למיניהם, אתה אמרת שקיבלתי פיקוד על המעוז, ^{דלילה} (לא ידעתי, כי אף אחד לא אמר לי את זה. אבל דיברתי עם אביר, הסברתי לו את המצב, דיווחתי לו בדיוק על המצב, וגם משהו מה-חמ"ל שם ביקש ממני דו"ח מצב, שאני צריך לחת לו כמה כדורים יש לי, וכמה פצצות יש לי, באמת, לא היה לי זמן, ונתתי לו סתם מספרים. אני הכנתי אני לא יכול להפטר מהנורניק הזה, ואמרתי לו מספרים, ומה שעניין אותי זה שני דברים: תגבורת, וחילוץ הפצועים והובטח לי שזה בדרך. והמילה בדרך, פחות או יותר מתקדמת. עכשיו, גם יענקל'ה האורת שלנו נכנס כאן לחמונה. באיזה שהוא שלב בין ההתקפה הראשונה להתקפה השנייה ביקשתי גם מטוסים, כי כל הזמן ירו עלינו, אז ביקשתי מטוסים, ואז התחלתי לבקש ארטילריה.

סמנ"ד 68:

באיזה שעה זה בערך שביקשת ארטילריה?

זבולון:

ב-3.30 ב-3.45. בשוך ההתקפה השנייה. הם ממשיכים לירות עלינו, תוחכים לבינון ישיר, אש ארטילרית של מרגמות ו-נק"ל. ירו בכמויות דיי גדולות.

ואז על איזה מטרות אתה מבקש ארסילריה?

סב"ד 68:

על שתי הרמפות.

זבולון:

על שתי הרמפות שמולכם.

סב"ד 68:

שתי הרמפות אלה המילים שאני ממשיך לעבוד עם הארסילריה. אני אומר לו 200

זבולון:

פה, 100 פה, ובאמת קריאות הגיל זה אני, והפניות היו אלף בית. עכ"ל,

מה שקרה, וזה באמת צריך ללמוד לקח: אני הרגשתי שהם ירגישו שאני מתחיל לטווח אותם. ומה

שעשינו זה דבר פשוט: הם היו 200 מטר מהררייה. אז עודם הבאתי את האש שלך לרמפה, ואחרי זה

הייתי מסיט אותך בבח אחת עליהם - 5 פצצות, 10 פצצות, וזה עבד פנטסטי. הם היו חוטפים כבת אחת,

והיו נשמעים שם צעקות. אני זוכר שביקשתי, ואידד תמיד את התרגום, אחת צעקות שלהם מה שהם

צועקים. הוא היה אומר לי מתפזרים, לא מתפזרים, הולכים, הנפקד שלהם אוסף אותם, ולפי זה ידענו

שהפצצות ממש פוגעות בהם. וגם עסקנו יותר בארגון התחמושת. שוב בקשתי מ-ידעי, מ-בן-שלמה,

לעבור לחלק תחמושת, והתארגנו. גם צלצלתי ל-יענקל'ה, יענקל'ה היה אז מ"פ בקו, (והיה נדמה לי

שבגלל שאני סמל אז דופקים אותי. לא סגורים שצריכים מסוטים, וטנקים. מה אני משוע אה כולם.

אז הוא אומר לי שגם הוא פצוע, שוכב ב-חמ"ל, זה המצב, ואז באמת רק הכנתי שיש התקפה כוללת לאורך

כל הקו. עד אז לא ידעתי ולא היה לי גם פנאי לשמוע מה קורה במקומות האחרים. כאותו שלב

גם דיברתי עם ה-מ"פ הנוכחי מולר, ^(אם רוצה) זה-נ"ל עדרני במילים. זו היתה באמת שיחה טובה מאוד שתרמה

הרבה למרות שזה רק מילים. לגבי ה-חבר'ה צריך לאמר. נדמה לי שכל אחד יעיד, שלכולם היה בטחון

ואמונה מלאה בשלב הזה, שהיוזמה והשליטה היא בידענו. כלומר, לא ראינו את עצמינו נחותים, ולא

הרגשנו את עצמינו בשלב הזה שהנה אנחנו הולכים להתמוטט, כי כנראה מחוסר ידיעה עד כמה המצב חמור,

בגלל שהיינו יותר מידי עוורים. לי היה אישית נדמה שגמרנו את הכלחמה. חיכך יבוא ה-רמטכ"ל,

יקחו אותנו לבית הבראה, לא היה בכלל בעיות, הייתי משוכנע בזה. בעודי נמצא ב-חמ"ל ועוסק בכל

הדברים הארגוניים והשיחות למיניהם, אני לא זוכר מי הודיע לי שיש טירות במים. שרתן אומר שהוא

הודיע לי. שמעתי ב-חמ"ל, הרי מכשיר הקשר עובד עם רמקול, אז שמעתי שיש טירות במים. רצתי

מיד שוב לעמדה 6, כי מה-חמ"ל אני ידעתי את הדרך ב-ע"פ לעמדה 6, רצתי שוב לעמדה 6, וראיתי

את הסירות, והפעם ה-חבר'ה לא חיכו, ישר ירו. כשאני הגעתי, הסירות כבר התחילו לטבוע, והשתתפתי,

ופחות או יותר אחרי איזה 20 דקות או חצי שעה גם הסירות האלה טובעו. עכשיו, בשלב השני - -

ההתקפה הזאת השניה, באיזה שעות זה קורה?

סב"ד 68:

זה קורה אני משער, בערך ב-4.30. 4 סירות או השניים או השלישיים. הגל

זבולון:

השלישי. משהו הודיע שיש טירות במים, ועליתי למעלה, והפעם באמת חיטול

הסירות האלה עלה לני רלי אף נפגע. ה-חברה כבר למדו, ממש אני זוכר שבאתי לעמדה כבר, אני

זוכר אותך, אתה ירית, למדו להוריד את הראש, וכו' וכו', וצריך לאמר שגם בן-יקר חוזר להלחם.

אני רוצה לשמוע אתהחיאור של השלב ש-זכולון תיאר עד ההחקפה השלישית.

תתאר מה עבר, ואיך גילית את ההתקפה?

ראו
לפנות ערב אני ראיתי שהתחיל להחשיך, ירדתי למטה, ולקחתי את המכשירי -

פעם לאורך התעלה. בשלב מסוים זהיתי שלושה סירות לפני הירידה למים.

ערמן, באיזה שעה זיהית את השלוש סירות, בערך? עם רמדומים?

זֶה כְּבֹד הִיא חֲשׂוֹךְ.

למי יש מה להוסיף בקשר לשלב של ההתארגנות, והשלב עד לפרוץ ההתקפה

הנוספות בשעות 4.30 כפי ש-זבולון אומר ?

זה היה מעמדה 7, הגיעו 4 סירות. אז צעקתי ל-זבולון באינטרקום, לה היה נדמה

הסירות, ואז זבולון בא בריצה. הוא בא בריצה, אחרי שירינו את ה-4 סירות, אז בדיוק הִלְבִּישׁוּ

?

אני חושב שהשלב של הסירות השני באמת היה משעמם. משוט היו סירות במים.

הגל השלישי של הסיירות, אני משער שלוקח, ואני גם מעריך שלקח חצי שעה, כלומר עד שעה 4.

עכשיו משעה 4 אני גם הרבה יותר מעסיק את הארטילריה, ולומד לאט לאט את העוצמה הטמונה בספוגי

הקטנים האלה. בין השאר גם המגזרים מלטפים את עמדת השער שיגור, ואני מקבל צעקות מ-כדרך גלדשטיין

לאיפה אני מסווח את הארטילריה. יש להם שריקה. ואת זה לומדים מהר מאוד. וכמה פוזים עצת

ליטפו את עמדת השער, וזריק להבין שבעמדה 3 אין שפגיה, ולא נשים להיות שמה. אבל עקרונית, צריך

ללמוד, אני לא יודע אם למדו את זה ב-גדה, יש אספקט עצום כלפי האוייב. הערכים מפחדים מרעש.

ממגזים, וצריך להשתמש במשק בארטיולריות. זה גבר פנטסטי.

מהנסיגון שלי גם שאתה יורה אש נ"ט, אז אנחנו לא היה לנו מספיק כמות קנים

להעסיק אותם באש נ"ס. אז ^{1/10} ~~היו~~ כוון כללי של סוללה שיוורה. היינו מרביצים

שם שניים - שלושה פגזים, שקט לחצי יום. לא יורים פשוט. הם ממש פחדו. עכשיו, לגבי הירי

שהוא אומר, פגע ליד השער. הוא טווח איתנו נועבר לתעלה. אם חסכתלו על מיקום הסוללה ירו בערך

מעל המעוז. 'המרחב בין הרמפה למעוז זה בערך 100 מטר. זה נע. לא חמיד. עכשיו, היה גם טווח

ל, נדמה, על ה-ש הדרומי שלך, שממם היתה התקופה. עכשיו, בדנע שחור ראה שהוא לא העריך את

המרחק נכון, והא נתן תיקון, אז הוא תיקן את זה עד 4.5. לא משנה, היו גם מוצבים שקיבלו ממש
אש על מוצבינו, שירינו ממש על המעוז עצמו. ממש על מרכז המעוז, כי כבר המצרים היו בפנים,
ולא היה להם לעשות, הם ביקשו אש עליהם. גם כן- "לחצנית" וזה היה גם כן- "מפרקת".

זבולות: עקרונית, מסוף החקירה השניה, הפקודה היתה שאחד עומד בעמדה, והשני נמצא
בשפניה, בשלב הזה צריך להוסיף לפצועים את אשכנזי. בן-יקר חוזר
ו-אשכנזי הולך לשכב. ו-אשכנזי הולך ל-תאג"ד לשכב. הוא הרים את הראש משום מה, וקיבל כדור,
אני לא יודע איך הוא חי, ממש במרכז הראש, זה עבר דרך הכובע פלדה, והוא לא הרגיש, פתאום אני
רואה אותו מלא דם, אני אומר לו - אשכנזי - לך תנוח, והוא הלך לנוח.

זאדי יצחק: בקשר לפציעה של אשכנזי - הגעת איחו ביחד לעמדה מספר 3, והוא היה עם
ה-מ"מ.ק. 6, ודיבר איתך משהו כדי לקבל ממך הוראות, ואז חזר פגע
באנטנה של ה-מ"מ.ק. 6, ועבר דרך אכוכע פלדה, ונכנס לו לראש. אני ראיתי את זה ממש, מפני
שאז החזקתי אחר כך את השארית של האנטנה של ה-מ"מ.ק. 6. זה ככה היה. חזר עבר דרך
האנטנה, ופגע בראש. אני ראיתי את זה.

זבולות: אחד עומד בעמדה, והשאר נמצאים בתוך השפניה.

מג"ד 68: ההפגזה נמשכת בשלב זה?

זבולות: ההפגזה דלילה.

מג"ד 68: אש נ"ט?

זבולות: אש נ"ט - לא יודע. מי יחפץ ביקר אש נ"ט זה עמדה 7, מהרמפה הצפונית,
הם בעיקר ספגו אש נ"ט. עכשיו, הרוח ממשיך פחות או יותר בהמשך ההתארגנות.
אני ממשיך עם כל השיחות עם בלוחה. שוב חילוף. שוב בקשה לתגבורת. שוב שיחה עם מולי. ואז
יש בעיה של המצועים, שניגחובשים מתלוננים שהם לא יכולים להכניס את האינפוזיה, כי חורידים
יורדים. ואז מולי הציע שהרופא שלו יתדרך את החובשים, וזה מתבצע. הם כקבלים טלפון ישר לתוך
ה-תאג"ד, והוא התחיל שמה להסביר להם, וזה עבד, ומתברר שזה בעצם הציל גם את רענונו וגם את דרו.

מג"ד 68: מולי, מי שמתדרך זה הרופא יליך מהמעוז, או שזה דוקטור קינן מהתאג"ד?

מולי: אני שמעתי אותה לאחר מעשה. זאת אומרת אני הצעתי באמת ש-קרביץ
יתדרך אותם. קרביץ היה הרופא שלי. לאחר מכן כן-בלוחה, שמעתי שגם כן
התערב בעסק הזה, ונתן תדריך ב-בלוחה.

זבולות: לא היה ב-בלוחה, הוא היה על ציר הפלסטיק, ב-תאג"ד הנדודי.

מולי

אם ב-תאג"ד אז הוא יכל לחת את זה רק בקשר. לכן, יותר סביר שזה היה
זכרון: בטלפון. בשלב הראשון דוקטור קרבץ נותן תדריך. עכשיו, הקשר הקוי

מה-חמ"ל ל-תאג"ד היה מנותק, אז השיטה היתה יז-קרבץ מדבר בטלפון עם הישר הסדיר, עם עמילה,
 ו-שמילה מעביר ב-מ"ק. 6 לחובשים בחור ה-תאג"ד. וככה זה הצליח. הם הצליחו להכניס את
 האינפוזיה, עד העליחה, צריך להגיד שהפצויות התנגדו לזה. הוא טען שעושים לו יותר מידוי חורים,
 וזה גם השלב שאני נכנסתי ל-תאג"ד. אני נכנסתי ל-תאג"ד וגם כן לא הבנתי מה הבעיה. וצריך
 להגיד שכמה שרואים עכשיו ורורים, כשאדם פצוע לא רואים ורורים. אני נכנסתי לתאג"ד, ואז דיברתי
 עם דוד, והוא נתן לי פקודה להביא תגבורת ולהביא חילוץ. ניסיתי להבהיר שאני מבקש את זה כבר
 למעלה משעתיים, וזה לא עוזר, וכל הזמן מבטיחים לי. פעם אומרים לי שהטנקים יגיעו מציר "אלזרש",
 כלומר ישר אלי ל-"סנפיר", ופעם שניה אמרו לי שהתגבורת יצאה מ-"מילנ", ואני לא מבין עד היום
 על איזה תגבורת דיברו שיצאה מ-"מילנ" אלי. זה גם השלב שנחבקשתי לצפות על ה-"סנפיר".
 צפיתי על ה-"סנפיר" ואני לא יכול להגיד כבידור שראיתי שם משהו. כלומר, אני לא יכול להגיד,
 אם כי היה נדמה לי שראיתי שם כל מיני עצמים זרים. אנשים לא ראיתי. אבל היה נדמה לי שראיתי כל
 מיני עצמים. סיוע אוירי הודיעו לנו, שלילי. זה גם השלב שראינו את המטוסים שמטעים באן בניזרה
 הצפונית, וראינו איזה אש תופת נ.מ., ואת כל הטילים שזורים עליהם. עכשיו, השעה היא בערך 4.30
 או 5.00.

סב"ד 68:

אנחנו מדברים עדיין על מוצאי שבת לפנות כושר. על יז-כבוד. אני אסביר
 לך למה זה חשוב. כי ה-מג"ד של הטנקים, ה-מג"ד של גדוד י - יום-טוב
 טוען שהוא כבר דרך "מילנ" ועבר עם טנק או עם שניים צפונה. ^{18/25}בגא לא ידע לזהות את השלב הזה.
 האם אתה ראתה?

יהב משה:

אני ראיתי את שני הטנקים האלה, לפי ניה שזהיתי אותם זה היה ה-"וי" הלבן.
 היה "וי" על הצריח. אני לא ידעתי בהתחלה אם זה ילנו. בסוף נכנסתי לו
 יד, והיה איזה טנ"מ שמה נדמה לי על תונק. והוא ניפנף לי חזרה והמשיך לכוון "דרורה". מה שראיתי
 בזמן שנסענו ראיתי טנק אחד פגוע. שני הטנקים עברו לכוון "דרורה", והם חזרו רק למחרת בכוור.
 אחד חזר רק.

סב"ד 68:

מה שרציתי לדעת ממך האם עברו טנקים?

יהב משה:

כן, עברו טנקים.

סב"ד 68:

אתה לא יכול לזהות אם זה היה צנטריונים?

יהב משה:

אני לא זוכר.

אני לא זוכר.
 עוד לא היו צנטריונים בשטח.

סב"ד 68:

צנטריונים הגיעו רק לקראת מוצאי שבת ב-12, בלילה זה יכול להיות,
ולא ב-5.00.

מולי: אלי הגיעו שני טנקים מאחד נשאר מדרומה ל-"דרורה" ואחד עבר אותי
צפונה. אבל זה היה יותר מאוחר בערב משהו בסביבות 8 - 9. אז אחד
נעצר מדרומה ל-"כתובה" באיזה שהוא מקום לא ברור, אחד עבר לכוון "לחצנית" ולא שמעתי ממנו שום
דבר עד הבוקר, בבוקר (זה כבר יגיע בספור של "דרורה") הוא חזר מ-"לחצנית".

מג"ד - 68: אני מסכם את הנקודה הזאת: בשלב זה למעשה היו שני טנקים בלבד שנעו
לאורך ציר "אשר" מכוון "מילנו" צפונה, לא התקשרו עם אף מעוז, יש
להניח שזה היו הטנקים של גדוד 9, וזה היו "פטונים" ולא "צנטריונים" כי ה-"צנטריונים" עדיין
לא היו בשטח. יש להניח אני אומר. אנחנו לא נחתוך בנושא הזה. לא נסכם סופית מה זה היה.
הנושא הזה של הטנקים ברור לנו, מבהיר לנו איזה שהיא נקודה שלא הייתה ברורה עד היום.

זבולון: בערך בדמדומים, אני מתאר לעצמי בסביבות 5, אז שרמן מודיע על שוב
סירות במים. אז אני לא זוכר כבר אם רצתי לעמדה 7 או עמדה 6,
הכוחות כולם בכוננות פשיטה, יוצאים מהשפניות ומחסלים גם בעזרת ארטילריה את שלושת הסירות.

מג"ד 68: הירי היה לכוון המים?

זבולון: לא. על כוון הירידות מהמים. הירידות מהמים היו 200 מטר דרומית
מהרמפה הצפונית, ו-200 מטר צפונית מהרמפה הדרומית. וזה מה שאז
קודם סיפרתי שהייתי מביא את האש לרמפות, ואז מסיט את זה, כי הם היו מתארגנים בחורשות שלהם,
לא ידענו מה הולך שם להיות, רק שמענו את הרעשים. זאדי היה מתרגם מערבית, ושמענו אותם טוב,
היה אומר התארגנות למים, ואז היינו מורידים מטחי ארטילריה, אבל הם הצליחו להוריד שלוש סירות
למים, אני מבין שזה שלוש ולא ארבע, כי סירה אחת כנראה הארטילריה פגעה ממש עדיין בחורשה שלהם,
וגם הפעם רואים בבירור שהירידה למים זו לא כמו הירידה למים כמו בפעמים הקודמות. זה כבר הרבה
יותר לאט, שמע יש כבר הרבה יותר צעקות כבר, והרבה יותר הססנות, והרבה פחות אש.

מג"ד 68: זבולון, אני רוצה בתיאור קצר באיזו שיטה אתה מסווח את הארטילריה?
אתה עברת פעם השחלמות לסווח ארטילריה?

זבולון: לא, שלילי מוחלט. אני רק שמעתי את דודו, שעשו את התרגילים האלה.
זכרתי שקוראים להם "צמר 2, 3", זה הדבר היחיד שידעתי, קראתי לו,
הוא ענה לי, וביקשתי ממנו, לא אמרתי לו סוג חמושה, זה לא ידעתי שצריכים להגיד, אבל אמרתי
לו רמפה צפונית או רמפה דרומית, ומה שהיה קשה לי, זה לזהות את הפצצה שלו, ובפעמים הראשונות,
ואז ביקשתי ממנו תמיד שיגיד לי מתי הוא ירה. ושאלתי אותו כמה זמן זה לוקח, אז הוא אמר לי

הסתכל על השעון, זה לוקח 30 שניות, הסתכלתי על השעון ואז שמענו את השריקה האיומה, והפגז היה נוחת ואז הייתי מתקן אותו. לא בכפולות של 200 ולא בשום דבר. הייתי אומר לפעמים אפילו 50 מטר. אני זוכר שעמד טנק על הרמפה, ופעם אחת הוא ירה 20 מטר לפניו, ופעם אחת 20 מטר אחריו. אמרתי לו: נו עכשיו באמצע, אז הוא מנסה להסביר לי שזה אי אפשר, ואני לא רוצה להבין. אגב, הטנק הזה למרות שלא פגעו בו, הוא נבהל, וירד אחורנית. כלומר, גם כאן משחק האפקט. ואז ברגע שהייתי מזהה בבירור, שהתוחח יורה על הרמפה בנקודה שאני רציני, אני הייתי מתחיל להסיט אותו לכיוונים שהם היו מתארגנים, והם היו מתארגנים, או אחרי הבתים או בתוך השיחים שלהם. וזה גם זאדי ראה. עכשיו, בלילה, בשלבים יותר מאוחרים, אני זוכר כבר באמת לא היה לי כוח כל פעם להתחיל לתקן פגזים, אז צריך להגיד, שגם זאדי היה מספר 2 של טווח תותחים, אחרי הפגז היה נוחת, הייתי אומר לו זאדי קום תסתכל כבר איפה הפגז נפל, הוא היה אומר לי, מסביר לי, אני הייתי מתרגם את זה למטרים, לכוונים, בשיטה, והייתי אומר לך, ואז היה נופל עוד פגז, ואז זאדי היה קם, לפעמים לא היה לי כוח, תשמע הייתי הרוב, ואז זאדי היה קם והיה אומר איפה הפגז נפל על יד העץ, הייתי מתרגם את זה למטרים, הייתי אומר לך, וככה זה עבד, וזה עבד מצוין.

נשמע רבע מארטילריה איך היה הטווח הזה.

מג"ד 68

פרץ דוד: ברור שכשהוא ביקש, אמר רמפה צפונית, רמפה דרומית, הסוללה לא ידעה מה זה. מאורגן היה בארטילריה רשימות קורדינטות שהוצאו לפי תצ"אות, על ידי מחלקת המדידות, והיה לזה שם קוד לפי המפה עם מספר, זה היה נדמה לי "רביגוני" משהו, אני לא זוכר מה היה השם, אני לא טועה, ולפי זה אני נחתי את הנקודות "ציון", איזה משהו על הסוללה, והיא ירתה לו על הרמפה הצפונית. עכשיו אני רוצה להגיד מתוך אינסטינקט אומנם הוא עשה את זה, אבל הוא עשה טוב, שקודם כל ירה על הרמפה שזה נקודה ברורה, ולאחר מכן הסבת האש היא מאוד מדויקת, כי ברגע שיש פגיעה במטרה, הסטה של 200 מטר, התוחח אף פעם לא משקר. ברגע שיש לך כדור מפגז לפגז זה בדיוק המרחק שאחא אומר. אם אמרת 400 מטר ממקום למקום, זה 400 מטר וזה מדויק עד לשני מטר - 5 מטר. אחא לא יכול לטעות. אם אמרת 400 מטר סטיה ולא הלכת נכון, הטעות אז היא שלך ולא של הפגז. וזה אחד הדברים שעזר לו לפגוע, אם כי הוא עשה את זה לא במתכוון, לא מתוך ידיעה, אבל טוב שהוא עשה את זה.

לבבי הטווח: היה לנו קצת קשה בהתחלה. הוא לא היה היחידי, הוא

צעק הרבה ושאות כאלה אנחנו השתגענו ממנו. השתדלתי להבין אותו. כי בכל זאת, לפי התיקונים, ולפעמים גם הסוללות עשו הרבה. הוא נתן תיקון, את מהלך הטווח אנחנו מכירים, אז הוא אמר פחות 700, אז כבר עשו את התיקון של פחות 400, וזה פגע, והוא היה מרוצה, בלי לדעת מה הוא אמר. אבל אנחנו לפעמים טווחנו את זה לבד, רק לאחר פגזים שהבנו כבר פחות או יותר איך מהלך האש, אנחנו היינו מווחים לבד בלעדיו, אבל את ההרגשה הטובה של התיקונים שלו השארנו לו

כי פשוט לא לאכזב אותו. אבל הוא קיבל את מה שהוא רצה וזה היה הכי חשוב. התוצאות היו טובות, אנחנו עבדנו כמה שיותר מהר, וזה אחד הגורמים לקראת יום ראשון היתה לנו בעיה, התחילו להתקע לנו הקנים מפני שכנראה התותחים לא הורגלו בקצב מהיר ובזמן רב כל כך, ומנגנוני ה.נ.נ. נתקעו לנו ב-1947 והיה קשה לנו לחלץ, ולפעמים צעקו אנחנו רוצים אש והם לא קיבלו, לא הייתי יכול. היה לי שניים או שלושה קנים - "דורורה", "מחובה", "מילנו" - כולם צועקים, כולם שואגים, אני לא יכול לחלק.

זבולון מה שאני רוצה עכשיו לבמור את התיאור של הפעם הנוספת.

מב"ד 68:

הפעם הנוספת והפעם האחרונה, זה שלוש סירות, שכפי שאמרתי זה ראו

זבולון:

שזה כבר פעם אחרונה שהם יורדים למים. זה הרבה יותר איטי. זה

היה בסביבות בין 5⁰⁰ ל-5.30 עם דמדומים.

זה היה בשעות הערב היותר מאוחרות. היה כבר ממש חושך. וזה היה

דאדי יצחק:

בסביבות השעה 6.30 - 7, שרמן התקשר אליי, ואמר לי דאדי, אתה

מזהה את הסירות ימינה מבית הסירות, אני הסתכלתי במשקפת, דוד כשהוא נפצע הוא השאיר אותה שמה, זיהיתי את הסירות, ואז באמת שרמן ואני ירינו לעברם, וחיסלנו אותם.

זבולון, תתאר את ההתקפה הזאת בכמה מילים.

מב"ד 68:

ההתקפה הזאת, שוב יורדים שתי סירות מדרום לרמפה הצפונית, וסירה אחת

זבולון:

מצפון לרמפה הדרומית. אני זוכר שלפני ההתקפה בהחלט לכמות הצעקות

שהיתה שמה היתה להם דווקא כוונה לרדת בכמויות הרבה יותר גדולות, כי בי כבר לא זוכר את כל

התרגומים של דאדי, אתה ודאדי כבר לא זוכר, אבל אני זוכר בשלב הזה, שיש להם קשיים באמת לארגן

את הכוחות, בעיקר שהפגזים שם מתרוצצים בתוך החורשות, והם לא יודעים איפה יפול הפגז הבא.

ויורדות רק שלוש סירות, וממש הם הרבה יותר לאט, שינוי יסודי. הם היו צפופות, שתי הסירות

האלה, וגם שהם התחילו להפגע, יכול להיות שבפעמים קודמות לא שמתי לב, אבל גם הפעם הם מתחילים

לצעוק מכאבים ולשאוב, והם כבר לא מנסים לעבור את המים. כלומר, כבר בירידה עם הפגיעות

הראשונות רואים שהם לא מנסים להתקדם, אלא הם חוזרים אחורנית. בשלב הזה גם כן אין לנו

אף נפגע, למרות שהם יורים נשק קל, מהטנקים שלהם, ועם התול"רים לכוון עמדה 7, אין אף נפגע,

וה-חבר"ה תופסים מחסות כמו שצריך, מחברים שרשראות, ויורים. יש עוד נפגע אחד, אבל

נפגע קל מאוד, וזה נפתלי שהוא נפגע באיזור האוזן, אבל נחבש וממשיך להלחם.

שרמן, תתאר אתה איך מתנהלת ההתקפה.

מב"ד 68:

אני, כשהתחיל להחשיך ירדתי למטה, לשחתי את המכשיר "אס.אל.אס.",

שרמן צבי:

הודעתי ל-חבר"ה שאני מעלה אותו, וכל פעם היו ה-חבר"ה מודיעים לי

אם אני מזהה משהו פה ושם. הם היו רואים ממיני תנועות, ושואלים אותי. ברבע מסויים אני זהיתי שלושה סירות, מנסות לרדת למים, צפונית למזה, שמה בין השיחים. אז אני נחתי ל-יוסי שהיה איתי בעמדה, והודעתי ל-חבר'ה, אמתי להם איפה שאני יורד ח'רו אחרי, כוונתי את ה-מ"ג, ושאלתי אותו מה הפגיעות שלי. הסירות עוד אחת הייתה במים ושניים עוד על החוף והם נפגעו, והמצרים ברחו. חסלנו את הסירות, והם נעלמו משם.

זבולון:

ההתקפה נגמרה, ומתחיל להיות חושך מוחלט, וכפי שאמרתי הוצאנו את המכשיר "אס.אל.אס", שמזל שמשך היום הוא היה בתוך הבונקר, אם לא היינו מחפצים כל בוקר היינו מורידים אותו אל חוף הבונקר, והמכשיר הזה עומד ישב עליו, ובאיזה שהוא שלב בהתחלת הערב אני מקבל דיווח על כל מיני צוללנים שמנסים לעבור מתחת למים לכוון המעוז. הירח עמד לטובתינו, בקו שלנו, ובחציפת קצת יותר עמוקה, כמובן כל המעוז נכנס לכוננות, כבר כל המעוז ידע שיש צוללנים ומנסים לעבור מתחת למים, נדמה לי אפילו שהארטילריה יודעת מזה, שמן, גם משמני המנוע, גם הגופות שלהם שהתחילו לצוף על המים וזה היה נראה כמו איזה גדוד פנסה ל התקיף אותך. בהמשך שוב עוברים לחצי כוננות פשיטה, חצי כוננות ספיגה, כלומר אדם אחד בעמדה בתצפית מלאה, ושאר הכוח כשנמצאים בעמדות צריכים להיות בתוך השפניות. שוב יש חלוקת תחמושת.

מה מצב ירי של האוייב?

מב"ד 68:

זבולון:

כל הזמן אש הטרדה. הטרדה של מרגמות. זה היה ככה: היה רבע שעה אש צפופה איומה. אחרי זה היה יכול להיות שקט חצי שעה. אחרי זה עוד הפעם איזה אש הטרדה, פה פגז, שם פגז, אני יודע, שעה. ניסו לשגע. אש נק"ל כל הזמן. אם כי ההוראה הייתה לא להגיז אותם יותר מידי. כלומר, מה שאני אמרתי שסתם מישו שט מטייל על סוללה על תירו עליו. לא כדאי להגיז אותם יותר מידי. כבר אז התחלתי להרגיש את עצמי קצת נחות שם במצב. וכמובן שוב התגבורות לא מגיעות, והחילוצים של הפצועים מתבוססים להגיע, ומתחילה התארגנות שוב של תחמושת בפיקודו של ידעי שבאמת מגלה ידע מקצועי לדעת איפה לחלק מה, ובאותו שלב אני גם מנסה להפעיל את המרגמה 81, ומחברר לי להפעלה המוחצת שאין נ.צ., שום נקודת ציון שאני יכול להתחיל לשחק איתו בצד המערבי של התעלה.

אתה מתכוון שאין נתונים על לוח הירי?

מב"ד 68:

זבולון:

לא יודע. אני לא יודע מה זה נתונים. אני לא מכיר מרגמה. אני אמרתי לו, ברוך, חן לי איזה פגז שמה, נתחיל, חירה על הרמפה. אני אומר לארטילריה חירה על הרמפה הם יורים על הרמפה. חירה גם אחת על הרמפה. אז הוא אומר לי אני לא יודע איך לירות על הרמפה. מלבד זאת הוא היה יחידי. גם הוא מש"ק. אבל ה-מש"ק הרשמי היה בחופשה. אז מה שהשתמשנו בו במשך הלילה זה היה פה לתאורה, שם לתאורה, ותיקי נדבר לקראת אמצע הלילה מה שמתרחש מדרום למעוז. עכשיו, מידי פעם גפעים היה חשך נוסף של התארגנות לקראת

ירידה בעזרת בעיקר התרגומים והצעות שלהם, ואז התחלנו להשתמש במרגמה 52 שזה הפך להיות הנשק האישי שלי. פשוט הייתי צמוד אליו עם הפצצות. היה לנו הרבה מאוד בעיות בלילה שם לפתוח את הזבילים. גם זאדי ניסה, וגם כץ ז"ל, והפלטטיקים שם נקרעו, וזו הייתה בעיה עצומה מאוד, ככה זה נראה פשוט, אבל להוציא את זה. עכשיו, כל פעם שמישהו היה מדווח אפילו על ^{36h} קל שירורים למים, אז איפה שהייתי הייתי חוקע את זה בדופן, הייתי מקבל תיקון אש תאורה עם נכבד זאדי יצחק, הוא היה מחקן אותי, הוא היה אומר לי באמצע המים, בחוף המים, בשפה, וכך עם המרגמה 52 יצרנו מסך אדיר של אש ארטילרי. על כל פנים זה כנראה גם עזר, ולקראת חצות יש דיווחים מעמדה מספר 1 שנמצא שם נח ו-בני, שמשחו מתארגן ב-"ש" 4. הם שומעים דחשים. ואז ביקשתי מהמרגמה 81 - מ-ברוך שירביץ לשמה כמה פצצות תאורה. גם המרגמה 52 ירינו את מעט הפצצות שהיו לנו, ולא זיהינו שם דבר. כלומר, לא ראינו. אבל כל הזמן הם ממשיכים להתלונן שהם שומעים משם דחשים, וגם מהכוון שציר אלחוש נפגש עם ציר אש. זאת אומרת זה בערך באיזור של "ש" 4. כל הזמן מתלוננים שהם שומעים שם רעש, תזוזה, ולא יכולנו לזהות שום דבר עם פצצות תאורה. הקיצור של דבר, בערך אחרי חצות, אני מניח שזה בין 01:00 ל-02:00 בלילה נורית משמח אש. עליתי מיד לעמדה 3/א' יחד עם כץ אברהם ז"ל, וזהייתי בבירור איזה ארבעה או חמישה רחקים שירורים בחצי קשת ⁷ לכוון שלנו. הבנתי שכאן הולכת להיות התקפה, ואז ביקשתי מ-מלמן לעבור לעמדה מספר 1. עיביתי את כל המערך הדרומי. שרמן שנמצא בעמדה 6 הורדתי אותו לעמדה מספר 1. הם היו שניים הוספתי עוד אחד. ואת כץ אברהם ^{MS De} היה בעמדה 3 גם היה כאן יחד איתי ב-3/א' ואנחנו כאן יוריק, הפקודה הייתה לירות, כאן הם ירו מאיזה ארבעה או חמישה כוונים. עכשיו, הם ירו אש לא יעילה. עכשיו, בעת ובעונה אחת הם גם יורים מהרמפה הדרומית שלהם. כלומר, יש להם רחקים גם מעבר להעלה, עם מקלעים, אבל הם ירו אש לא יעילה. הם ירו לשמים. ממש לשמים. וזה כדורים נורמים. אני זוכר שכל המעוז ראה את זה. זה כדורים בשמים היו. עכשיו, ה-חבר'ה שלנו - כאן היה ה-עוזי שלי וה-"אף.אף." של כץ ז"ל. בעמדה מספר 1 היו שני מג"ים ומקלעים. ו-"אף.אף.", ומה שעשינו זה עשינו אש מבוקרת, כלומר הצפית אש, הייתי אומר להם פה שם לירות. זה עבד איך שהוא.

ההתקפה הזאת חקפו אותכם או רק ירו?

מג"ד 68:

זבולון: ירינו לעבר מקורות הירי, ומאז התנהלו איזה חילופי אש אני מעריך שבסביבות חצי שעה, ואני צריך לאמר שהאש של עמדה 1, לא הספקתי לאמר להם את זה, הייתה מדויקת ויעילה בצורה לא רגילה. אחס מדברים על נח יצחק, זה אדם מבוגר, בן 35, זה ירה ^{70g}מג, אני לא יודע איך, ירה ממש למקורות הירי. ואני עמדתי בעמדה 3, היא עמדה גבוהה, אז ממש רואים את זה, זה כמו בהצגה. והרחקים השתחקו, ויותר לא שמענו, לא ראינו שום דבר. באותו שלב גם כן נוסף לרחקים, הם גם יורים בכל מיני פצצות עם צבעים מוזרים. אני לא זוכר אם דיווחתי או לא דיווחתי על זה.

היה דיווח אחר הצהריים, אני לא זוכר את השעה, שבאמת יוריס פצצות
צב'וניות, והיתה פניקה גדולה חשבו שזאת התקפה גד.

מג"ד 68:

מ- "כחובה"?

זבולון:

גם מ- "כחובה". אני רק לא יודע לזהות אם זה היה אחר הצהריים.

מג"ד 68:

זה גם היה בלילה, זה אני זוכר. אז בלילה יתכן שלא דיווחתי, כי
כבר ידעתי שזה זרחה. על כל פנים כנראה שזה היה איזה שהוא נסיון
התקפה שלהם. לא ראינו, לא שמענו, בבוקר לא מצאנו שם שרידים, זהיתי אי אילו גופות. לקראת
בוקר - -

זבולון:

אחם נשארים מאורגנים באותה שיטה?

מג"ד 68:

מאורגנים באותה שיטה.

זבולון:

אחם נכנסים לבוקר, אחם מתארגנים בצורה שונה?

מג"ד 68:

לא. עקרונית אותם העמדות מאוישות. יש שינוי בציוות שתיכף נסמן
אוחו, כשאחד בכל עמדה ער, זאת הפקודה, עם מכשיר קשר, והשני
והשלישי אם קיים נמצאים בתוך השפניה.

זבולון:

לפני ההתקפה על עמדה מספר 1, אם אתה זוכר, היה נסיון של טנק שלהם
שיצא מהרמפה הדרומית לכוון אלינו ועמד ממש על שפת המים, ואז אני
אחרי לך שאני מזהה גם את הקולות בערבית, ולפי זה טווחנו את התותחים ואת המרגמה 52 ביחד לכוון
הטנק הזה, הטנק הזה באמת התקפל אחר כך, נכנס לתוך הרמפה, ויצא לכוון דרום אחרי הרמפה, ועמד
על הכביש שלהם הדרומית לרמפה, ומשמה באמת הוא הרביץ עלינו, וגם אז טווחנו את ^{אליהם} שלנו
לכוון הטנק הזה, ואחר כך באמת הוא התקפל ונכנס לתוך הרמפה, ויותר לא הטרד אותנו.

זאדי יצחק:

דבר חשוב ששכחתי, שמה שהמצרים עושים זה הם מנסים לא לתת לנו לקיים

זבולון:

תצפית. השיטה שלהם היתה שמי שמרים את הראש, ומי שהיה בעמדה 6
ובעמדה 3 יודע את זה, מי שהיה מרים את הראש היה חוטף כמה פגזים, גם מהרמפה הצפונית, גם מהרמפה
הדרומית, וגם אש נק"ל. פשוט היו חוטפים. ובלילה הטנק שלהם, כל פעם ש-זאדי או אני או כץ ז"ל
היה מרים את הראש, העמדה היה חוטפת, והם קלעו לא רע. פעם 5 מטר, פעם 2 מטר מתוך העמדה,
אבל לא נפגעו. עכשיו, גם עמדה 6 היו מרימים את הראש, היו חוטפים פגזים. הפקודה היתה למרות
הכל לקיים תצפית עין ולדעת מה קורה. הסיסמה היתה יותר טוב שמצרים במים מצרים במעוז. על
כל פנים בשלב הזה גם כן אין נפגעים. משך כל הלילה, משך כל הבוקר אין נפגעים.

ראיתי את הפגיעה שלו, זה היה קשה לראות, אבל הוא היה בתוך השפניה, וממש טעות, אם הוא לא היה יוצא יכול להיות שהוא לא היה נפגע.

זבולון : על כל פנים הוא יצא כנראה להחליף את זאדי או לראות מה קורה. זאדי

גם נפגע באוזניים, [REDACTED] נשחתי את עמדה 3 ועליתי עם

בן-יקר לעמדה מספר 4. נוסף לזה קראתי ל-גולדשטיין ברוך להיות בעמדה 4, ועמדה 3 איתור לא היתה מאויישת. אני נשאיתי לבדי יחד עם בן-יקר ו-זאדי ו-גולדשטיין. שלושה בעמדת הפיקוד שעברה לעמדה מספר 4, ואני נמצא ב-3/א. שמה זה מקום החצפית שלי. ו-כך מפונה לבונקר חאג"ד. עכשיו, אני הסתובבתי בין העמדות והגעתי לעמדה מספר 1. שמה בדקתי אם הכל בסדר, ואז לא ברור לי בדיוק מה קרה. או ששמעתי יריות ורצתי לעמדה מספר 4

מג"ד 68 : על איזה שעה אנחנו מדברים?

זבולון : על 11.15. זה היה רבע שעה, או עשרים דקות אחרי הפגז הזה. או ששמעתי שיש סירות במים, או ששמעתי מתקיפים אותנו. על כל פנים אני רצתי לעמדה, עמדה מספר 4, ואיך שהגעתי לעמדה, עמדתי בעליה, ראיתי את בן-יקר חוסף כדור בראש, ונופל הרוב.

ברוך : אני עברתי לעמדה 4 כמו ש-זבולון סיפר. לוח זמנים לא זכור לי בשלב הזה. גם לא זכור לי בדיוק מי היה שם. אני זוכר את בן-יקר ו-זבולון שהוא הגיע אחרי שהוא נפגע. עכשיו, עצם הפגיעה:

מג"ד 68 : אולי חתאר קודם מה אתם מזהים בכלל, מה קרה שם?

ברוך : לפני שהוא נפגע אני הייתי בשפניה. והיו עוד איזה אחד או שניים איתי בשפניה. בעצם אני הייתי חצי בשפניה חצי בחוץ. במצב של שפיפה או כריעה. ו-בן-יקר ז"ל עמד בעמדה, הוא לא עמד חשוף אלא עמד כפוף. נשפתאום הוא התרומם, הסתכל קודם, ואחרי זה תפס את ה-מ"ג כמו איזה אחוז שגעון והתחיל להרביץ איתו. אני שאלתי אותו מה אתה רואה, מה אתה רואה? אז הוא אמר - שום דבר והמשיך להרביץ. וישר אחרי זה הוא חסף כדור בראש, כנראה מצלף, ועל המקום התישב.

מג"ד 68 : אתם זיהיתם משהו כשהוא ירה?

זבולון : לא. אני על כל פנים הרמתי את הראש, לא זהיתי שום דבר מהצד השני. יכול להיות שהוא גם ראה כמה מצרים עוברים והוא ירה. כי כל הזמן הם שם נעו בחורשה ושמעו אותם כל הזמן. וכנראה היה נדמה לו שהוא רואה. אגב, זאדי כאן, כדאי לשאול: כשאדם הייתם בעמדה 3, גם בן-יקר ביצע תצפיות, או שהוא כל הזמן היה בשפניה? כלומר,

אם היה לו את הנסיון הקודם מה זה להרים את הראש.

זאדי יצחק:

כשהיינו בעמדה 3 בן-יקר ו-כץ אברהם, אני אומר עוד פעם היו חמיד בשפניה, מידי פעם כץ אברהם ניסה להגיד לי בוא תכנס לשפניה. אני לא יכלתי לסבול את החום בשפניה לכן נשארתי בחוץ, ואפרתי להם תכנסו בפנים ואני אשאר בחוץ, ממש לא יכולתי לסבול את החום הזה שמה. בעמדה 3 רק אני הייתי בחוץ למעלה בתצפית.

זבולון:

צריך להגיד ש-בן-יקר היה גם כן פצוע, הוא חזר להלחם שהוא היה חבוש, הוא כנראה לא הרגיש כל כך טוב או משהו כזה, על כל פנים הוא נפגע כנראה מכדור של צלף ונהרג במקום. באותו שלב אני גם מפנה את עמדה 4, ושם את מרכז הכובד בעמדה 3/א, ומעביר את זאדי ו-ברוך לעמדה 3/א שפחות או יותר שולטת כמו עמדה 3 ועמדה 4. זאדי יצחק: לעמדה 3/א הייתה חומה לכוון התעלה, לכן יכלנו משמה לצפות ביחד בסחון שלא יפגעו בנו.

זבולון:

טוב על כל פנים במצב הזה אני שוב עושה איזה סיבוב בין העמדות, והשתמשתי בין השאר גם בפריסקופ. אגב, הפריסקופ לא היה יעיל. פגז אחד היה מתכוּפף לפה, פגז שני היה מתכוּפף לפה, כל פעם היה לו זווית אחרת, וגם היה קשה מאוד להכנס שמה עם ה-טנפ"ץ והחגור והעוזי. על כל פנים בערך ב-11.30 אני לא זוכר בדיוק את השעה, אחרי ש-בן-יקר נהרג, ו-גולדשטיין - זאדי עוברים לעמדה 3/א. שוב בסיבוב שאני עושה בין העמדות ובפריסקופ, אני מגיע לפריסקופ והפעם הוא בזווית ישרה, אני עושה סריקה, ואני מגלה מדורס/איזה גוף שככה חופט לי את כל הפריסקופ.

באיזה סיוח?

מג"ד 68:זבולון:

טווח כנראה בלתי ידוע. אני מבין מהארטילריה שמאוד טעיתי, כנראה אין לי שום הערכה שאני מסתכל בפריסקופ. אני הערכתי זה שלושה ק"מ דיומה. יצאתי מהפריסקופ ולקחתי את המשקפת, עליתי לעמדה 3/א, התחלתי לתצפת הצפיות ואז ביקשתי את הארטילריה, וצריך להגיד שברגע הקריטי. הראשון לא הייתה ארטילריה, ובינתיים המעבורת הזאת או הסירה הענקית הזאת אני לא יודע בדיוק מה זה היה עד היום, עשתה כמה נבלות, ביקשתי גם סיוע אווירי, אבל לפני כן הארטילריה אמרה שהיא מכונה לירות, ואז הם התחילו לירות והפעם זה היה כשלון שלי, כי הפגזים לא הגיעו למקום, אני מבין, לפי ותיאורים שלך שאם הפגזים לא מגיעים למקום זו אשמה שלי. אז כנראה לא שיווחתי כמו שצריך. הפגזים נפלו במרחקים עצומים מהם. על כל פנים הגיע להפחעתי איזה סקלוויק ובמכה הראשונה, ביקשו ממני בדיוק את ה-נ.צ. בטלפון, נחתי בדיוק את ה-נ.צ., אני עדיין חושב שזה היה שלושה ק"מ, זה היה בערך ב-ק"מ ה-38, כי היה לי הערכה של סיבוב הכביש, וה-סקלוויק במכה הראשונה הוריד את המעבורת. ירו אחריה המון דברים מוזרים, לא סגרו בו, והוא איך שהוא הצליח לצאת מהעסק הזה. המעבורת חוסלה, כמוכן כל זה דיווחתי, ואז

הד - 1 - 177

- 38 -

עוזק מספר ...

עברתי לעמדה מספר 1 שצופה דרומה, ואני שוב מסתכל במשקפת, וחשכו עיני, שמה איזה מאות ערבים עם איזה חמישה טנקים מתארגנים בשטח. בשלב הזה עוד לא היה ברור לי מה הכוונה שלהם, מה המטרה שלהם.

על חיון שעה אנחנו מדברים?

מג"ד 68:

זבולון: אנחנו מדברים עכשיו בערך על 12:00. עכשו, בין 12:00 ל-13:30 אני נמצא בעמדה 1, מקיים עליהם חצפיות ומדווח מה אני רואה. לקראת 13:00 ברור לנו שהמגמה שלהם זה כלפי "כתובה". פשוט הפנים, פיזית, כלפינו. הטנקים נעים לקראחינו, והם מתארגנים באיזה שהיא צורה צבאית. כלומר, אני רואה ברור, אני לא יודע אם זה פלוגות, איך זה הולך אצלם, אבל קבוצות קבוצות מתארגנות, קבוצות יותר קטנות, קבוצות יותר גדולות, הטנקים מתפרשים, אחד נע קדימה, אחד נע לפה, חופסים עמדות ומתחילים לנוע כלפינו, ואז אני לא זוכר, ואז התחלנו גם להכין תוכנית הגנה.

באיזה טווח מכס הם מתארגנים?

מג"ד 68:

זבולון: הם מתארגנים בערך 3 ק"מ. הם מתארגנים כמה מאות מטרים אחרי שציר אשר מתרחק מהתעלה.

מג"ד 68: זאת אומרת ששטח שעדיין אין ביצות, זאת אומרת באותו קטע שהם עדיין יכולים להתפרש.

זבולון: נכון. והם כל פעם נעים, עוצרים, התחלנו להכין תוכנית הגנה בתוך

המעוז. התחלנו לצייד ולזבד את העמדות הפנימיות שיש בכניסה לבונקרים,

אני כבר לא זוכר ממי בקשתי את זה, נדמה לי מ-נח (שלא נמצא פה), להכין, לחמש את כל העמדות שנמצאות בפתחי הבונקרים, ואז מגיעים בערך ל-ק"מ ה-38. כלומר, טנק אחד כבר עמד על הכביש.

ואז אני שומע במכשיר הקשר ב-מ"ק 6 ש-שמילן מודיע לי-הקשר הסדיר, שפינוי מיידי. (אגב צריך להזכיר ש-20 דקות קודם כל המעוז שמע את זה. הוא שאל אותי זבולון אולי תבקש פינוי, אז באמה לא עלה על דעתו של אף אחד, ואמרתי לו שלילי מוחלט. זה בכלל לא עלה על דעתנו) בערך ב-13:30 הוא אומר לי זבולון פינוי מיידי.

מג"ד 68: אני רוצה עוד תיאור קצר על הנושא של ההתארגנות שלהם וההתקפה עליכם.

האם הם נעו אליכם או שהם נעצרו בקטע שציר אשר נפגש עם התעלה?

זבולון: הם כל הזמן נעו לקראחינו. כלומר, היו עוצרים חמשת הטנקים, אז איזה

כוח היה הולך, איזה רבע שעה לקח לו עד שהיה מגיע, הולך עוד איזה

כמה מאות מטרים, ונעצר. אחרי זה הטנק הזה היה עובר לפה.

הם התקדמו בירי, הם ירו עליכם?

מב"ד 68:

לא ירו, לא ירו. אבל היתה מעבר לתעלה אש דלילה.

זבולון:

סיווחתם ארטילריה לאיזור ההוא?

מב"ד 68:

כן. אבל גם זה היה, בשלב הזה אין ארטילריה גם.

זבולון:

בשלב הזה היה לי קנה אחד, והוא ירה גם לטובתו. היתה בעיה שהוא נתן

פרץ דוד:

לי מין תיקונים - 2,000 - 1,500. אז אמרתי לו מה קורה? לא הבנתי.

או שהוא מטווח אותי או שהוא זה. אז הבנתי שהוא מתחיל לפזר. כנראה שהם מפוזרים אז הוא זורק

את האש לכל מיני כוונים. אז ה-^לאמר לי לירות או לירות? הוא נותן לי כל מיני תיקונים,

אני לא יודע מה לעשות איתו. הוא נותן לי רגע 400 לפה פתאום 1,000 לפה, אז אמרתי לו כנראה

שהם מפוזרים תירה איפה שהוא אומר לך. ואז הפגזים התחילו להשתולל בשטח כמו שהוא שיגע אותם.

זבולון:

זה היה טוב, אבל לא היה מספיק. כלומר ארבע קנים שם היו עושים רצח.

אבל פוזגז, שם פגז, ככה זה נפל. הם היו מפוזרים.

מה שביקשת קיבלת.

פרץ דוד:

אתה מקבל הוראה להתפנות. היתה איזו התראה מוקדמת, או שאתה פשוט

מב"ד 68:

מקבל מהקשר את ההודעה הודיעו לנו להתפנות?

אני אמרתי: 20 דקות קודם הקשר אמר לי זבולון חבקש פינוי. אולי

זבולון:

הוא ביקש את זה (חבל שהוא איננו), אולי הוא ביקש את זה כי הוא שמע

משהו ברשת.

אני יכול לאמר כבר עכשיו, שהלחץ לפינוי היה לחץ מגבוה, ובשעות האלה

מב"ד 68:

בערך הגיע האישור הראשון לפינוי מהאוגדה, ולאחר שבררנו עם מולי

שבבוקר באמת נסעו שני טנקים שלנו, טנק אחד שלנו עבר על ציר אשר והציר פתוח, זאת אומרת

המשמעות של המעבר של הטנק הזה שרץ לאורך התעלה היתה שהקטע הזה של הציר פתוח, אז החלטנו

שאו שו שו לפני שטוברים את הציר המצרים, ההזדמנות הראשונה לפנות זה אותכם ואת "דדורה".

ולכן ניתנה הפקודה מלמעלה להתפנות. לא היתה דרישה מצידכם ולא היתה דרישה מ-"דדורה" למפורש.

זבולון:

הוא אמר לי פינוי מידי. הוא לא אמר לי יותר עם מה, מתי, איפה,

לאיזה כוון, שום דבר. ואף פעם ב-צווא לא למדתי מה זה פינוי. אז

באמת עשייתי רגע חושבים, אז אני מתחיל לתת לו נאום שלם מה לקחת, לא חשוב מה אמרתי לו, ואני

מבקש ממנו אישור, אז הוא לא עונה. אז לקח דקה או שתי דקות, אני רץ לחצר של המעוז, אז דבר

ראשון אני רואה רק זחל אחד. הזחל השני איננו. רצתי למכשיר קשר ושאלתי מה זה פינוי? אז

הד - 1 - 177

- 40 -

מישהו שם צועק עלי - מה אחת עושה שמה? זה היה בערך 3 דקות אחרי שנתקבלה הוראת הפינוי. הוא כנראה לא זיהה אותי. האמת היא שבאמת לא ידעתי באותם שניות אם ללכת ברגל, אם ליסוע לאיזה כוון, ליסוע, מבחינתי גם ציר אלחוש לא ראיתי בו שום דבר רע, וההגיוני מבחינתי זה היה לנסוע מזרחה. למה לנסוע לאורך התעלה? מה אני יודע מה יש שם? אומנם ב-08:00 בבוקר, אבל השעה זה 08:00, ובינתיים קרה משהו בשטח. על כל פנים שאלתי את ה-חברה מה קרה? אז אמרו לי ש-מכילה והנהג תפסו איזה זחל, העלו עליו כמה חברה ונסעו.

באיזה ציר הם נסעו?

מג"ד 68:

אמרו לי נסעו צפונה. ציר אשד - צפונה. לכוון "דדורה". אני אמרתי שאנחנו ניסע בזחל, ידעתי שאת מולי לא התקיפו, ואצלו יש דוקטור, מה שבטוח בטוח, קצין, אז ניסע אליו. בקיצור: בקשתי מכמה חברה שיתנדבו בשביל לקחת את הפצועים. ואת ההרובים לא לקחנו, בעית הזמן.

אתה קיבלת הוראה מפורשת לא לקחת הרובים, או שזה היתה יוזמה שלכם?

מג"ד 68:

לא, יועמה שלנו. הבעיה היתה כזאת: אני עמדתי על ה-זחל, כלומר, שלחתי שני חברה להביא את ה-מג"ים. שלחתי את זה להביא את הפצועים. אני עמדתי על הזחל עם המשקפת, ואני מסתכל על הטנקים ואני אומר: ירו עלי, או לא ירו עלי, אני לא יודע עד היום למה הם לא ירו? היתה לי בעיה, וה-חברה לא הבינו מה אני רואה במשקפת, זה גם לא היה מעניין אותם, אותי היה מעניין על הזחל הזה לא לעמוד הרבה זמן. הבעיה היתה גם שהוא לא נדלק חייכה. אז בן-משה שמה נהג אגד, הרביץ עוד איייה משהו, ואז הוא זז. בקיצור: מה שפקדנו זה פקדנו שמדות שלמות. כלומר, מה שאותי זה היה מעניין זה שעמדתי ליחידה נמצאת עמדה. עכשיו אני גם יודע ש-אשכנזי עבר, ביקשתי ממנו שייעבור במעוז לקרוא, לצעוק. אז רצו לעמדה 3/א, כי זה על יד ה-תאג"ד, ל-תאג"ד הרי ^{היה} רצו לקחת, אותי היה מעניין שהעמדות הקצוניות האלה לא ישארו שמה. על כל פנים דווח לי שצעקו, זהו, אין אף אחד במעוז, ואצלי בזחל היו שמדות שלמות, יחידות שלמות. והתחלנו לנסוע. השטות היתה שלא לקחנו מכשיר קשר. אגב, כנראה שזה היה דווקא טוב. בקיצור: התחלתי לנסוע צפונה, ולי היה ברור שאני נוסע ל-מולי. עכשיו איך שאני מגיע, איזה 700 מטר - 1 ק"מ לפני מולי אני לא רואה בכלל מעוז. אף לא הייתי ב-"דדורה". הנחתי שזה מעוז. לא ראיתי. ראיתי איזה ענן אבק ומפגיזים אותו בצורה מדהימה. אז אמרתי: אם אני גכנס לשם זה התאבדות, אני אסע ל-סנפירים. אני נוסע, אנפונה ימינה מזרחה, ואז פתאום מישהו אומר לי, השמע, איזה זחל נוסע אחרינו. עשיתי אחד ועוד אחד והבנתי שגם הם מחפשים. המשכתי לנסוע, בנסיעה יותר איטית, ובערך לפני איזה ק"מ אני רואה איזה שורת חיילים. שלנו, שלהם, ואז אני רואה את זה עם הבזוקה ככה עומד מאחורנית, והמזל היה שהם לא שכבו. כי

אם היו עושים איזה תנועה, כי הם היו על הכוונת של ה-מ"ג, ואז נפגשנו, והעליתי אותם על הזחל שלי, והם אמרו שהזחל מאחורי זה מולי. עצרתי, נתתי ל-מולי לעבור אותי, אמרתי לו סע ראשון, הגענו, נסענו ברווחים מתאימים, הגענו לאיזה שלושה סנקים, אני מתאר לעצמי, איפה שה-תאג"ד, לא יודע מה זה, ראיתי סא"ל אז ממש שמחתי שסוף סוף הגעתי לכוונתינו, מג"ד סנקים, אני לא יודע מי זה היה, אז אני מתכוונן לפרוק לאנשים את הנשק, וככה פותח את האפודת מגן, אז הוא מתחיל לצעוק, חסעו, יש פה כבר קומנדו, עניינים, איך הוא אמר את זה, אני כבר לא זוכר, על כל פנים נורא התאכזתי, והמשכנו ל-בלוזה, פינינו את הפצועים, ואז הגעתי ל-בלוזה ופתאום ה-מח"ס קורא לי במכשיר הקשר ושואל אותי מי זה אלברט אסרף, אז שאלתי אותו למה? אז הוא אומר לי: הוא חוסם את כל הרשת. טוב, אז ניסינו להסביר ל-אלברט אסרף, הבנו שהוא נשאר במעוז, באותו רגע גם עליה בדעתי להתקשר בכלל עם הזחל השני, מתברר שהוא נתקע בסוללת "יורם", אני מכין, ולא נתנו לו משום מה לעבור. בקיצור, ניסינו להסביר לו קודם, ה-מח"ס ניסה להסביר לו במילים אינטליגנטיות, ואחרי זה עם מושגים פשוטים איך לצאת לכוון הבית שימוש, וחביות דלק, והבחור, עד היום אני לא יודע, מרגע שדיברתי איתו מה קרה איתו באמת, אין לי שום מושג מה קרה, אני רק יודע מה שאתה פעם אמרת לי, מה ש-אמר, שכנראה הוא הלך אולי לקחת את הצידוד האישי שלו, זהו, והגענו.

סמג"ד 68:

אנחנו נשמע קודם מ-שם-טוב את הקטע שאתה סורק את המוצב, כש-זבולון נותן לך הוראה לסרוק את המוצב, ואחרי זה יעבור נשמע את הספור של הזחל השני. ונשמע גם את הספור על אסרף. אני מבין שאתה נפגשת ב-אסרף לפני הפינוי.

שם-טוב:

אחרי שה-זחל"ם הראשון נסע, שאלתי מה עם הפצועים, צריך לקחת אותם. ירדנו ל-תאג"ד, לקחנו את הפצועים והתחילו לשאול, שמישהו נשאר בשטח זה אסרף. אמרתי אני יורד לחפש אותו. ירדתי, אמרו לי שהוא נמצא בעמדה מספר 6, והלכתי לשם, סרקתי והתחלתי לצעוק גם. נכנסתי לכל השפניות שנמצאים בעמדה 6, ויש גם עמדות ביניים כאלה, בשפניות צעקתי אסרף, אסרף, הוא לא היה. ירדתי חזרה ל-חמ"ל, וצעקתי גם שמה אסרף, גם כן לא שמעתי, אז זרקתי גם רימון למכשירי קשר. אני לא יודע דרך אגב מאיזה מכשיר קשר הוא התקשר. תזרתי חזרה, וכל הדרך אני צועק אסרף, אסרף ואף אחד לא ענה לי, וככה זזנו.

סמג"ד 68:

רציתי רק דבר אחד להוידר לכס אולי אבן מהלב, ההוראה היתה מפורשת וחד משמעית, לא לקחת הרוגים מתוך הנחה שהפינוי שלם יהיה עד כדי כך קשה שלא תוכלו לסחוב. שיתכן שתצטרכו לסחוב על הגב. מכיון שלא היה ברור לנו אם אתם מסוגלים להתפנות עם הרכב או לא. לגבי מולי היה ברור לנו מכיון שהתקשרנו איתו, איחכם לא. ולכן לא היה ברור אם אתם מסוגלים להתפנות עם רכב או לא.

זבולון:

אצלינו הבעיה היתה שאנחנו נסענו עם הזחל שחזר מ-4.4, שהוא לא עמד במקום, אלא על יד הכביש. הוא היה חשוף. הוא היה חשוף לסנקים

הד - 1 - 177

- 42 -

שמה. והיחה ממש בעיה קריטית של כל שניה להשאר שמה. ולכן גם הם גררו את הפצועים כמו שקי חפוחי אדמה, תפסו אותם בשני ידיים ועל הריצפה גררו אותם. העיקר שיגיעו ^{צאק} ~~אחם~~. אגב, צריך עוד להזכיר שעל ארגון הזחל, שלמרות הדוחק, יהב ו-אשכנזי וכל ה-חבר'ה שהיו שמה, עשינו חצפיתן אויר למיקרה של תקיפה מהאוויר, עשינו רתק לאחור, עשינו כל מיני רתקים לכל הכוונים, לקחנו גם איזה ארבעה מג"ים. אגב, באמצע הדרך פגשנו את ה-פטון הפגוע, שנכנס בינך לביני. מלמר, ראיחי איזה טנק שמוט על הסוללה.

נפתלי:

אני הייתי עם יוסי ועם אסרף בעמדה 6. כשקיבלנו את הפקודה ליסוג אז באופן מיידי, ישר עזבנו את העמדה וירדנו למטה. יוסי ירד הראשון, אני ירדתי השני ו-אסרף ירד אחרי. פתאום אני מסתובב אחורה, אני רואה ש-אסרף לא רץ אחרי, אלא נכנס לבונקר ה-חמ"ל. צעקתי אליו: אסרף בוא, אסרף בוא, יותר לא הקדשתי לו. חשבתי יותר על עצמי, רצתי ישר לשער וזהו.

מג"ד 68:

וזו בעצם הפעם האחרונה שראיתם את אסרף?

נפתלי:

כן.

זבולון:

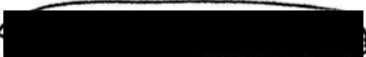
צריך להגיד שהנהג קרו שכב ב-חמ"ל. הוא שמע פינוי, וגם הקשר רצו, תפסו את ה-זחל אני נכין, ופשוט

נסעו. מי שעלה, עלה.

מג"ד 68:

איך אחה בכלל הגעת לזחל, מי נתן לך את ההוראה לעלות, ובאיזה ציר נסעת?

ידעי מרדכי:

בסביבות השעה 11:00 בערך זבולון אמר לי לגשת לעמדה 8 עם הנהג בן-משה. כשהגעתי לשמה צעקו באינסרקום שיש התקפה של מטוסים, וישר רצנו למקלחת. בדיוק כשנכנסנו למקלחת הרגשנו פגיעה בחוף המעוז, שכל הבונקר שבמקלחת זו. אחרי זה חזרתי לעמדה כשהמטוסים עזבו, וראיתי את הקשר שמילה יוצא מחוף ה-חמ"ל עם מ"ק 25 על הגב, שהוא צועק חבר'ה בואו להתפנות, המצרים יבואו וצריך להתפנות באופן דחוף. ישר לקח את קרו הנהג, ^{העלה אותו} ~~כל מי~~ שהיה קרוב לחצר עלה על הזחל הראשון וישר יצא לכוון "דרורה". כשהגענו איזה 1 ק"מ בערך כשיצאנו משמה מהמעוז שלנו, אז פנינו ימינה. פנינו ימינה, בדיוק בצומת היה שמה מין אוהל כזה מצרי שלא היה בו אף אחד, כשפנינו ימינה לכוון בלוזה, אז ראינו שמה אוהל, אז נדמה לי שזה היה ^{שם} או מישור שאין שראה את זה, הוא היה על ה-מ"ג על הזחל, הוא ישר ירד לשמה בלי לדעת יש אנשים או אין אנשים, כשהסתובבנו ראינו שלא היה שם אף אחד. וכשהגענו לשתי הרמפות משני צידי הכביש שזה היה על הציבות, אז חשבנו אולי שמה יש מצרים, אולי שמה יש מצרים שאורבים לנו. אז גם כן בלי לחשוב הרבה, שלחנו לשמה צרור ארוך, למזלינו עוד פעם לא היה שמה כלום. המשכנו עוד כמה קילומטרים, ראינו

איזה כוח של נבמ"שים משהו כזה, או שהסוללות, ראינו אותם מרחוק, ונעצנו. התחלנו לנסוע לאט לאט, חשבנו אולי זה המצרים. אז התקרבו קצת יותר קרוב.

זאדי, אתה יכול להשלים את החמונה? איך נודע לך בכלל שאתה צריך לעלות על הזחל הזה?

מב"ד 68:

זאדי יצחק: לי לא נודע שזה, באותה תקופה אני ינפצתי בכלל, לא שמעתי את הפקודות. אני זוכר ש-בולדשטיין סחב אותי מהצוואר בחולצה, ואמר לי מייד תעלה על הזחל, הוא דחף אותי לתוך הזחל, שמה היה גם שדמן ו-מלדעי והיה עוד אחד מה-חבר'ה שבאו להתפלל, והקשר, והנהג. וככה העלו אותנו על הזחל, כשהתחילו לנסוע, אני צועק חבר'ה רבע אחד, יש הפצועים, ויש עוד חבר'ה. רבע אחד, רבע אחד, אף אחד לא שמע, נסענו הלאה, ונסענו, פנינו לשביל הזה שהוא תיאר, שמה אז התחברנו אז גם אל הכוח של הארטילריה, וככה הגענו ל-בלוזה.

אתם פניתם ימינה ב-"תקוה", אחר כך עוד פעם ימינה צ' לכוון "יורם" חזרתם דרך "ספרה" עד "יורם", בעצם את הארטילריה אתם פגשם בהתרחבות של ציר "ספרה" בין "תקוה" ו-"יורם".

מב"ד 68:

זאדי יצחק: ושמה אנחנו נפגשנו איתם, וכמובן נקפצנו להם בידיים שיזהו אותנו, לא ירביצו עלינו, ושמה התחברנו אליהם, נפגשנו עם איזה קצין, והוא אמר לנו חבר'ה אנחנו כולנו מתקפלים והתארגנו שמה יחד עם הארטילריה. היו נדמה לי שלושה כליר ואחד נשאר פלוג עם ה-חבר'ה שמה, ויחד איתם ביחד הגענו ל-בלוזה.

איך אתה שמעת שיש פיגוע?

זבולון:

אני הייתי יחד עם זאדי ב-3/א, ושמשתי את זה ב-"מ.ק.6". הוא צעק, הוא לא דיבר, הוא צעק פיגוע מידי, פיגוע מידי. אז א' לא זוכר דחפת, או לקחתי, אמרתי לו, יחד איתו לקחנו את ה-מ"ג מהעמדה, איזה ארבע אחד או שניים עם תאקטיקה, ורצנו לכוון היציאה.

מדוע נסעם דווקא לכוון "דרורה"?

מב"ד 68:

אף אחד לא ידע לאן לנסוע. אני שאלתי אם משהו יודע אם יש איזה ציר פנוי, אין ציר פנוי, אף אחד לא ידע שום דבר. שמילה צעק: חסעו, חסעו, חסעו, אז הם נסעו לכוון "דרורה".

ברוך:

אני הייתי בעמדה, ואני ידעתי את כל ההתרחשויות האחרונות עם הסנק'ש וזה. אבל אני הייתי באותו זמן שאתה הודעת על ירידה, אני

שרמן:

הייתי בשפניה. אז שיצאתי מהשפניה לא ראיתי אף אחד. לקחתי את המקלעון וארגז פעולה וירדתי למטה. ראיתי רצים לזחל"מים, ו-זחל"מ אחד כבר המנוע עובד ו-חבר"ה למעלה. עליתי על ה-זחל"מ, סגרו את הדלת. אז אני שומע, ה-חבר"ה אומרים: לחכות, לא לחכות, ו-ממילה צועק לנהג, סע, סע, יהרגו אותנו, ראיתי שמה מ"ג על ה-זחל"מ, שמתי אג, על הפנה, ואמרתי לו לנסוע צפונה. לכוון, למה יהעתי שמאחורה באים טנקים. והתחלנו לנסוע, ובהמשך נפגשנו. עם הארטיילריה והג'ו ל-בלוזה. אני ראיתי את המוצב שלכם. ראינו שקט, לא ראינו שום תנועה, שקט, אז אני אמרתי לו חפנה ימינה.

המוצב היה מופגז באותה חקופה?

מג"ד 68:

לא. היה שקט, ולא היה שום סימן חי.

שמן:

מסקנה, המוצב שלך היה מופגז הפגזה דלילה לפי מה שאנחנו יודעים. אז כנראה שלא זיהו בדיוק את המוצב, אלא ראו איזה שהיא סוללה.

מג"ד 68:

לא, היה המוצב, ולא ראינו שום דבר. אני עמדתי למעלה על ידי הפנה של ה-מ"ג.

שמן:

אני רוצה ממך זבולון לדעת, ואחר כך גם לשמוע מכם בכמה מילים, הערות לגבי חפזול כלי נשק. האם היו כלי נשק שבמיוחד לא עבדו בגלל

מג"ד 68:

בעיות של לכוון? אני לא מדבר על פגיעות של כלי נשק, שכלי נשק נפגעו. אלא כלי נשק שלא עבדו בגלל לכוון או בגלל חוסר ידע להפעלה.

כמה שידוע לי כלי הנשק חופעלו ונוצלו כמידת יכולתם.

זבולון:

כולל ה-אף.אניס?

מג"ד 68:

כולל ה-אף.אניס.

זבולון:

אצלי בעמדה 6 היו שני מ"ים - מ"ג אחד לא עבד. יכול להיות שלא היה לו מעצור ולא הצלחנו להפעל אותו. המשכנו עם מ"ג אחד.

נפתלי:

אצלי היו כמה בעיות. קודם כל ה-עוזי שלי ירה 2 - 3 כדורים ושחק,

דודו:

גם במחסנית השניה, גם השלישית. ככה זרקתי אותו. היתה קצונה

כפולה. מחסניות שרוב בקבוקי טמפו, כבת עם שפתיים פתוחות, ושני כדורים נכנסים יחד לקנה.

זה דבר אחד. דבר שני היה ש-נח יצחק שאני הגעתי לעמדה, שאלתי אותו למה לא יורה עם ה-מ"ג, הוא אמר שה-מ"ג לא פועל, אני לקחתי את ה-מ"ג וה-מ"ג פעל.

גם אצלי בעמדה 6 ברבע הראשון ה-מ"ג לא ירה. אנן מניח שהתרגשתי

זבולון:

ולא מתחתי את זה עד הסוף. אבל בלי להתחשב ב-10 דקות הראשונות של הלחימה, היו חקלות, אבל התגברו עליהם. כלומר, לא היתה בעיה שיש כלי נשק והכלי נשק לא יורית. המרגמה ירתה, והבזוקה ירתה, וה-מג"ים ירו, וה-"אף.אנים". וה-עוזים, וכולם ירו.

יהב משה:

ה-מג"ג שלי, במיקרה אחרי 7 ארגזים שיריתי רצוף אז היה מעצור, אז החלפתי קנה. אבל היה לנו מזל שיומיים לפני זה בדיוק אני ו-וענונו לקחנו את כל ה-מג"ים ושטפנו אותם עם סולר ושמן. זה היה המזל שלנו. אם לא, אני לא יודע מה היה קורה. כי קיבלנו אותם, זה היה זוועה לקבל את הכלי הנשק.

פרץ דוד:

אני רציתי לשאול רק, אני פשוט לא זוכר, האם בשלב הזה שהתפניתם עדיין המשיכה לרדת אש ארטילרית על הכוחות האלה שהתקדמו לעברכם,

או שגם לך לא זכור?

זבולון:

אני לא זוכר שהפסקתי את האש.

פרץ דוד:

כלומר המשכנו לירות?

זבולון:

כןראה.

פרץ דוד:

כי אני זוכר שהיפנו על הנסיגה שלכם ושל "דדורה".

זבולון:

לא ביקשתי, אבל על כל אנים אש מיוחדת לצורך חיפוי. אני זוכר שבקשתי את האש, ולא הפסקתי אותה.

פרץ דוד:

גם הפינו? בא לך בהפתעה בלי שתדע. פשוט ירינו עליהם לפי הטוחים שלך, ואנחנו המשכנו לירות.

מג"ד 68:

אני רוצה לסכם בכמה מילים, ואני רוצה אולי לאמר מה שאני אומר בכל

המוצבים. א' לפי הערכתי אין מקום לסיכום חד משמעי. אין מקום

לנסות לחפות או לסגור סיפורים או לסגור חוויות או התרשמויות או פעילויות שלכם ולתאם אותם

ב-100 אחוז אחד עם השני. לכן, גם אני חושב שנושא הסיכום לא חייב להיות סיכום חד משמעי,

אלא הערכה בלבד. אני יכול לאמר לכם לסיכום רק שני דברים: בראשית, וזה צריך להיות ברור

לכולנו שההתקפה המצרית שהיתה בכוח עצום ושאלו בכלל פרופרציה, או אין קנה מידה בכלל להעריך

את הפרופרציה בין המוצבים שעמדו בקו, לבין הכוח המצרי, ההתקפה הזאת למעשה נערכה בעיקרה

בגיזרה הצפונית ביום הראשון, וברוב המישרים, אפשר לאמר ב-99 אחוז, ההתקפה הראשונה נבלמה,

ולאחר מכן המצרים למעשה נכנסו לאט לאט למצב שבו הם חששו לתקוף את המוצבים. ואולי דווקא

ב-כחובה הדבר הזה מגיע לביסוי מכסימלי, מכיון שלמעשה ב-"כחובה" הצלחתם למנוע את הצליחה

של התעלה, ואני חושב שזה הכל אפשרי לזקוף לזכותכם, לזכות דודו ולזכות שאר החיילים שהיו במוצב, שלמעשה אתם בין המובילים הבודדים שהצלחתם לתפוס את הצליחה ממש ברגע הראשון שהתחילה, ולסלק אותה מהתחלה. מי יודע מה היה קורה אם לא הייתם מזהים אותה בשלב ראשון? לא כדאי להכנס לספקולציות. על כל פנים ברור שההצלחה של מוצב "כתובה" לעמוד, ולמעשה עד הדיג האחרון לא אפשר למצרים לצלוח באותה גיזרה, ודרך אגב אל תזלזלו, מכיון שלמרות ש-"כתובה" הייתה למעשה באגף של "מילנו", שהיא הייתה איזור תקיפה מרכזי, למעשה "כתובה" חסמה ציר שהיה יכול לעקוף את "מילנו" ולהגיע ישיר ל-בלוזה, יותר נכון ציר שבו המצרים יכלו אם היו תופסים אותו, את הצומת, לעקוף את "מילנו", ודרך "ממיקה" להגיע ל-"יורם", למרות שבאיזור "יורם" היה כוח, אבל במידה ולא היו בעיות באיזור "כתובה" יש להניח שהמצב היה הרבה יותר קשה. כך שבהחלט אפשר להעריך, ואני חושב שזה אחת מההצלחות, או יותר נכון אחד העיתויים הטובים ביותר לבלימת ההתקפה המצרית יכולה לשמש הדוגמא של "כתובה".

אני רוצה לציין דבר נוסף שלמרות ש-דוד נפגע, ולמעשה לא נשאר קצין במוצב, ו-זבולון כפי שהעיד על עצמו היה בסך הכל מ"כ, גם לא היה למעשה במקור סמל המוצב, אני חושב שסגל הפיקוד הזוטא שנשאר במוצב הצליח יפה מאוד להשחלט על המצב, ואני חושב שהמחמאה לא מגיעה רק לו, אלא לכל הלוחמים אחד אחד. כולל אלה שנפלו, וכולל אלה שישנם איתנו כאן היום. ולסיכום אני רוצה לאמר שלמי הערכתי, האופטימיות ששררה אצלכם כפי שאני הבנתי, כמעט עד הדיג האחרון או יותר נכון עד הרגע האחרון, עצם העובדה שהפינוי הגיע כהפתעה, ובכלל בלי שום דרישה ובלי שום כוונה להתפנות, מוכיחה את האופטימיות. אני חושב שהיא למעשה דוגמא, אולי הדוגמא הטובה ביותר, ואולי הסיכום הטוב ביותר לאותו הקרב של מוצב "כתובה", ואני מקווה גם שאת אותם הלוחים שלמדתם שם חוכלו להפיק הלאה ביתר הפעילות שלנו, ואני מקווה שלא נצטרך לנצל אותם, לפחות לא למטרות מלחמה.

תודה רבה לכם!